

Mahjas Weefis

Nr. 37.

Rigā, 15. septembrī 1910. g.

55. gada gabjums.

Audsināšana un pašsawaldišanos.

Profesora W. Meina.

„Sewi pašu aplarojot, ir ta gruhtakā zihna,
Sewi pašu pahrspējot, ir ta staitakā uswara.“

Sa ir kur runa par audsināšanu, tad klusu zeeschot teef peenemts, ka ar wīnu war ko fasneegt. Jau no wezeem laikeem ir atfihsta audsināšanas leelā wara. Gan protams, ka nekad naw trubzis ari tahdu, kas par to schaubas, tatschu optimistiskais wirseens arween bijis pahrswarā. Neweens zits, ka Fridrikis Leelais fajjis sekoschos wahrbus: „Kas zilwekus tura par labeem, tas nepafihst wīnu sugu. Jo zilweka daba, ja wīnu atstahj tahdu, kahda wīna ir, ir brutala. Tikai audsināšana te masleet ko eespehi.“ Kants schis pašas domas isteiza sekoschi: „Tikai zaur audsināšanu zilweks top par zilweku. Wīnsch naw nelas zits, ka tas, ko audsināšana no wīna isdabujuse.“ Tamlihdīgi issalas Fichte: „Ja tu pee kahda zilweka gribi ko eespeht, tad tew wairaf wajaga darit, netik ween ka wīnu usrunat. Tew wajaga wīnu darinat; wīnu tā darinat, ka wīnsch pawifam zitadi newar gribet, ka tu gribi, lai wīnsch grib.“ Wīnu eegahdajotees, atminamees ari brihwkunga son Steina politisko testamentu: „Wīswairaf . . . fagaidams no audsināšanas un jaunatnes isglihtofšanas. Ja ar metodi, kas dibinas us zilweka eeschejo dabu, no wīna eescheenes us ahru teef attihstits itweens gara spehts, itweens zehlats dshiwes prinzipts eerofnats un ufuturets, iswairotees no katras weenpusfagas isglihtibas un ja schimbrihscham weeglu weenaldshbu palaištee dsenuki, us kureem atbalsstas zilweka spehts un zeeniba, teef ruhpiigi kopta, tad waram zeret, ka mums isaugs sifiski un moraliski stipra ziltis un atwehrsees mums labaka nahlotne.“

Schis balstis, kuras atskaneja dewinpadfmitā gadu fimtēna fahkumā, muhsu deenas dabū atkal fewisckhu nosihmi. Dweenā laikmetā tautas dshiwē dsimst sinami kaunumi un

tadeht eescheja nenowehrschamiba is teem usstahda prafstjumus, kuru mehrkis ar jaunatnes audsināšanu strahdat scheem kaunumeem pretim, ja ir pahrleezinati, ka schini zekā tatschu tomehr war ko fasneegt.

Starp tām parahdibam, par kurām muhsu deenās beeschi schehlojas, ari minama ta, ka nerwositate pee peeauguscheem manami peenemas. Bet tamlihdis ari isfchikas jautajums: „Kā schim kaunumam waretu strahdat pretim jau pašā jaunībā zaur audsināšanu?“

Atbildi war rast tikai tad, ja mellejam palaf schis nerwositates zehloneem. Pirmā rindā par wīnu wainu uskrauj modernās dshiwes steidsibai. Bes schaubam muhsu eesstenzes temps (ahtrums) pawairojees lihds ar muhsu walstis attihstibu. Kura atminās sneegsees lihds 19. gadu fimtēna widum, tam muhsu wezaku un wezaku wezaku dshiwē nostahsees preeesch azim idealā gaismā. Ta noriteja meerigi un omuligi, weenadi episkā plaschumā, wīnu neapgruhtina un neapreibina ne elektrisko dselshzeku swani, ne automobilu signaki, ne ari gramofonu kehrlschana. Weenmuligi deenas riteja us preeeschu. Papiru kurwi pildbijās tikai pa ilgaku laiku; skatu pastkartes wehl nepahrpluhdinaja pasauli; bija wehl laiks un patifschana rakstīt garalas wehstules. Nerwi wehl nesatrizinajās deenas trakofchanā un trofshni. Sautrs laimigs laikmets, mehrots ar muhsu tagadejo laiku ahrejo un eeschejo nemeerul. Muhsu laiki isposta nerwus, konkurenzes zihnā tee zilweku pagurdina, tee winam nedod atpuhtu preeesch eeschejas padshilinašanas, eescheja meera un apmeerinašanas. Deenas prafstbas wīnu bes meera trenz no darba us darbu, no mahjas us eelu, no biroja teatri waj konzertā, no saweefsbam us saweefsbam, no sapulzes us sapulzi, no beedribas us beedribu.

Un jaunatne, kura peedalas schini jatti, kahda fewisckhi

jonu muhfu peeaugofchās pilsehtās? Ir pahrat dabigi, ta us wīnu pahreet dafa no schis muhfu dšihwes pahrat leelās dšihwibas un besmeeribas, ta ari winai truhst laika kraht eefchejos spehtus, tadeht kà nespehi iswairitees no isflaidibam un beeschi ween tai ari to nebuhs. Sapratigi wezati, kuri noprot, lahdas breefmas wīnu behrneem draud no schahdas dšihwes un kureem materialee apstahkti to atkauj, tee wīnus nodob us klusam lauuku audsinaschanas weetam, kur ir koti noderigi apstahkti weseligai, meerigai attihstibai. Tur tee war baudit lihgsmo jaunibas laizinu, kluht stipri meesā un garā un ar neissmeltu nerwu spehtu stahtees dšihwes zihnā. Tur teem ir isdewiba likt zeeschus pamatus sawam rasturam, kas ir ta swarigakā gribas spehta un paschawaldischanās sihme.

Paschawaldischanās — jauks wahrds! Bet ne tik ween kà wahrds — nemitigs krahschus darbs! Kopsch Muzijs Szewola neparaustijis ne azu plaksteenu, tureja sawu rofu pahr ugunskuru, teel flaweti wišt tee, kuri pazehluschees lihds paschawaldischanās augstumeem. Neaismirstami ir dsejneeka wahrdi:

„Droschfirdigs ir lauwu kahwejs,

Droschfirdigs ir pasauls mahzejs,

Droschfirdigats wehl par wiseem sewis mahzejs.“

Bet warbuht neweenā laitmetā paschawaldischanās naw bijuse fastopama tik masā mehrā kà tagad. Idseenejā dšihwē preeksch tam naw laika; bes atpuhtas stahjas no weena pee otra; naw laika preeksch meerigas apdomaschanas, ar kuru faistita paschawaldischanās. Tam peebeedrojas wehl neswehtigās felas no kildās flitti saprastās filosofijas, kura peenem kà losungu „isdšihwofchanos“ un atwer ari pahrat dširdigas aufis. Wīnu wahrdu krahsjumā nenahf preekschā „paschawaldischanās“. Ko tad nosihmē paschawaldischanās prašjumi teem, kuri trauzas zaur dšihwi, bauda tikai, pluhz no katra toka, kamehr ween teem spehti klausa?

Bet ari lahda nepareisa pedagogika jaumatni uswed us schahdeem zekeem, pedagogika, kura eekalusēs beigu wahrdu: „Behrna gadu fmitenis“. Behrns teel peenemts par wīfu leetu mehru. Ap behrnu it wisam buhs grositees, ap wina labklahjibu, wina wehlejumeem, teezibam un eekahrem. Tikai dabai kaut wafu, tad jau wišs buhs labi! Rusō jaunā, atschaiditā isdewumā. Warbuht reakzija pret skolās pahwesteem, kuri sewi eedomajas par pasauls widus punktu un faka: Voluntas mea surepma lex (mana griba ir wisaugstakais litums). Schahdeem skolas pawehlneekeem naw wajadsiiba nodarbotees gar behrna dwehfeli. Skolas kasarmās behrni ir numuri, weens kà otris, kureem japaododas melaniskai eekahrtai, waj nu tee grib waj ne. Kas neteel lihdsā, paleek fehshot un pehz tam teel issehgtis. Neschehliga leelruhpnenezibas sistema muhfu leelpilsehtās. Pret scho wajadseja aistahwet behrna teesibas. Bet pee tam newareja iswairitees no breefmas, kà schis teesibas robeschas isplata pahrat plaschas, kà no behrna tika istaifits elks, preeksch kura luhdsot jagut us zekeem netik ween wezakeem, bet ari skolotajeem. Kas tagad wehl eegahdajas Kanta wahrds: „Peenahkums, brihnischkigā doma, tu

neest panahkama zaur pahrrunaschanu un glaimeem, ne ari zaur draudeem, bet weentahrschi zaur to, kà usturi sawu kailo litumu dwehfelē un peespeed sewi pastahwigi zeenit, ja ari ne paklaust. It wisam eekahrem, zit koti tās ari nefajeltos pret tewi, jaapklust.“ Bet kuresch tad no behrna dabas elka peeluhdsejeem pasihst wahrdu peenahkums? Kuresch no wineem grib dširdet par stingra peenahkuma ispidischanu? Kas fludina, kà bes lahda atlikuma buhs padotees behrna dabas wehlejumeem un wajadsiiba, teem wahrds „peenahkums“ ir negantiba, zeets, neschehligs wahrds. Ja behrns naw religiosā fajuhmā, tad winam nebuhs mahzit religiju, ja winsch newehlas rehfinat, wīnu buhs likt ar tahdam leetam meerā; ja tas labat grib straidit pa eelu, nu tad kaut winam labat pastreetees. Tikai arween padotees, zeeschi peesleetees behrnischkām teezibam un wajadsiiba! Tikai nepeekert par zeetu; nefatwert ar zeetu rofu dabistās kustibas behrna dabā! Kahds reebigs wahrds: „Tas zilweks, kuresch neteel mojtis, netop audsinats.“ Kà Gete tahds behrnu draugs wareja fazit tahdus zeetus wahrds! Ir peenahkuschī laiki, kur behrns teel eestatits par to swehtu! Saktā peenahkuma atmosferā dod weetu jaunai tikumibai! Meerigi un lehni kaut dabai paschai sew lihdssetees un tikai raudsitees us to, kà apkahrtjeje apstahkti lai pabalstite dabas darbu, ta ir audsinaschana, t. i. taifni eeksch tam sehphjas leelais audsinaschanas noslehphums, kà mehš lai neaudsinam. Papuhlatees tikai behrnu likt meerā un eejauzatees wina darischanās tik mas, zit ween eespehjamš!

Ko tas nosihmē? Ne ko zitu kà besmehra mihshtschaulibu. Pasihstamais Frebeka isteizeens: „Lai dšihwojam preeksch behrneem!“ teel atschkaidits formulā: „Lai taujam behrneem dšihwot!“ Lai tikai atkaujam un neustahdam nekahdus prašjumus! Mahzees pats sewi sawaldit — lahda eedomiba, lahda neschehliba pret dabu, pret behrnu jautribas kustibas brihwibu un pret behrna dsenukeem!

Zit glaimojoscha ari nebuhtu mahziba par behrna swehtumu, tad tatschu pamatigi nemot ta ir aplama. So ta newar nowest pee zita, kà ween pee jau esofchās nerwofitates paleelinaschanas, tadeht kà ta pahrat padodas dabiskeem dsenukeem un teezibam un domā pahrat mas par zeeschas gribas islopfchanu. Suhsmeliba stahjas gribas spehta weetā.

Ja sparteeschu puisens apspeeda sahpu fajuhstu, kuras tas pats sew uslika, lai tiktu pee pilsonem godā, tad ta wehl nebija paschawaldischanās augstakā nosihmē, bet gan pahapye us to. Tapat ari ja mahte bailes noslehphj aif mahsklotas jautribas, lai sawu behrnu neustrautu. Par paschawaldischanas wahrda ihstā nosihmē war buht runa tikai tad, kad zilwaka eeksheenē tapat teel attihstits otris personigs „es“. Tad sapratigā paschapsina sahwaldit par pirmatnejo. Ar scho augstako eekshejo instanzit tad identifizijas tas „es“, kuresch itkà no augsheenes noskatas us individualām teezibam un eekahrem, tās mehro ar pascheeguhsteem prinzipeem, lai tās tad peenemtu waj apkarotu. Tā tad attihstas kahds augstaks „pats“ par

individuālo; augstākā „es“ principiālā iswehle starp usdihgstošceem motīveem.

Schi principiālā pašchawaldišchanās ir lehnas attihstības produkts. Tai wajaga sahktees jau behrna gados, šakarā ar tikumīsteem gribas eerošinajumeem. Bet schim attihstības prozefam tikai tad nosihme, ja noteizoschee motīvi top ihstēni dafas no audsetna pašcha „es“. Un tomehr audsinoschā apkahrtne behrnam preekšč pašchustureschānās mehrka war dot motīvus, kuri zehluschees no goda un kauna juhtam, no mihlestības us wezakeem, brahkeem, mahsam un draugeem. Birmāis motīvs zekas is isīnas, zaur newaldamu juhtelības isteiksmi waj ari temperamentu, šaudet apkahrtnees zeenibu; otrāis no neomulības, kad apkahrtne par pašchawaldišchanās truhkumu us leetu noluhkojas šweščadi un nowehrschas. Ar winas zehlako preekščstatu un zehlaku juhtu audeem war faistitees ari religiošas bailes, lai zaur trafulīgu, meščonīgu ustraufumu neapbehdinatu šwehto garu.

Bet tas wišs praša, ka apkahrtne pate dod tahdu paraugu noteiktībai un pareištībai, ka ta šargas behrnam wišu peestātīt, wišu par labu atsiht un wišu atwainot. Wismāšal tur, kur leeta atteezas us šisīsteem untumeem. Kā behrns lai šaprot pašchawaldišchanās prašjumus un mahzas pehz teem rihkotees, ja tas pee katra māšatā neeka teef noschehlots, lutinats un wakā tihstīts. Waj zaur to gribas spehks, ja tahds pawišam ir, nekufst gluschi apšpeests? Waj tad newajaga usaugt islutinatāi mihštšchaulīgai ziltij, kuras nerwošitate šneegšees lihds besmehram? Kahda te atweras noschehlojama isredse! Waj ta neteef nomahkta dšihwe, ja pat wiša garīgā dšihwe no dabas un winas juhteklīsteem dšenukeem? Kahda pretruna! Šilweka gars šchimbrīšcham šwin par dabu šawu uswaru un tomehr winai arween wairaf un wairaf parahdas. Pee tam wišch teef nonahwets šawa pašcha eezirkni, no juhtelīsku teežibu šawtīgeem usbudinajumeem, kuras tas wairš nespehj turet robeschās un šawaldit. Wīšch faistijis dabu un tamlihdš šaubejis par winu šawu

kundšibu, itkā ta gribetu winam atreebtees. Behrna gadu šintenis šlubina naturalīsmu un nīzina gribas meistarus, kuri šin, ka bes pašchawaldišchanās meeša šwin uswaru, isplatas meščonība un lihds ar winu nerwošitate. Par wišam leetam wajadšiga audsinaschana us štipru gribu, ja negrib lai wehl wairaf pilditos šlimneeku škaitš nerwu dšeedinatawās. Bet apdraudetai nerwu šistemai kā šinams nekās wairaf naw no šwara, kā mahžitees gribet, mahžitees pašcha zenteenus turet šekmīgā pahrraudšibā, mahžitees drošchi šahtees pretim šlimīgām parahdībām.

Ari wešeli zilweki top šlimi, tiklihdš griba nolēef šawu kundšibu. Tad organīšms teef padots pats šaweem tumšceem dšenukeem wakības atmosferā, eesteeg gurdā padewibā wišceem šaweem dšenukeem. Šaunatne tadehf konšekwenti mahzama atšazīschānās un pretestības špejhā un eewedama isturīgā nelokamā darbībā. Tomehr gribu attihstīt nespehj diletantīsta rotatāschānās un naščkēschāna no wiša, šchis usdewums peekriht meerīgai, šingrai un ja wajadšigs zeetai wadibai. Meešška nozeeteschāna un garīga konzentreschānās ap nelokamas gribas špehtu, tas ir tas, ko muhsu audsinaschānai wajaga usstahdit par ideālu. Behrna gadu šintenis tikai tad nesis šwehtību, kad eegahdajotees šanta kategorīško imperatīwu pahršpehšim katra ghehwulīgo pušfoli, newešelīgo, šlimīgo mihštšchaulību. Tikai zaur to zelsees šīšīsti un pšchīšīsti štipra šilts, kura neka nesinās par nerwošitati un besšpehka wahjību un kura pašchawaldišchanos usštātis kā ko par šewi šaprotamu.

Ja Lešngs šazija: „Leelakā kshuda, kuru pee audsinaschānās nodara, ir ta, ka neradina jaunatni pašchu pahrdomat —“ tad šchij pateēšibai war stahdit blakus wehl otru, proti: „Wehl leelaka kshuda ir ta, ja jaunatni neradina pee pašchawaldišchanās un nedara wišu, lai štipri natu gribas špehtu.“ Mahjeens wezakeem un školotajeem; mahjeens par wišu ari teem, kureem peekriht jaunatnes audsinaschāna tanī bihštāmā attihstības periodā starp 14. un 18. gadu! . . .

Latweeschu Laukfaimneeku Ekonomiskā Sabeedriba.

I.

Preekšč peezeem gadeem nodibinājās schi eewehrojamā un leelakā latweeschu laukfaimneeku šabeeedriba. Kā winas dibinatajš un dwehsele usštātams darbīgais agronomš J. Bīšeneeka lgs. Latweeschu Laukfaimneeku Ekonomiskās Šabeeedribas darbība preekšč muhsu laukfaimneekem bijuse tik šwehtīga, ka turam par šawu peenahatumu par šcho Ekonomiskō Šabeeedribu rakstīt plaschaki.

W i n a s d i b i n a ſ c h ā n a u n ſ t a t u t u g a l w e n e e n o ſ a z i j u m i.

Wairaf nekā desmit gadu ilga darbība Šelgawas Laukfaimneezības Beedribas šekmīgajos usšahumos weda šchis beedribas darbīneekus pee pahrlēezības, ka panahdami buhtu

wehl jo pilnīgaki un laukfaimneeku dšihwē wehl jo redšamati, ja buhtu latweescheem beedriba, kurai teešba rihkotees neween šchaurā Šelgawas apkahrtne, bet it wišos no latweeschu laukfaimneekem apdšihwotos apwidos.

Šan Šelgawas Laukfaimneezības Beedriba ir daschu labu ko šafneeguse, kā peemehram winas dibinata Krahščhanas un Wīšdoschānas Šabeeedriba ir leelakā šhkkredita eestahde neween Latwījā, bet ari wišā Kreewījā (31. mājā 1908. gadā bij 1646 beedri un bilanze 2,216,600 rubl. leela, tai šumā noguldījumu ween par 1 $\frac{4}{5}$ miljonu rubl.). Šelgawas Laukfaimneezības Beedribas ismehginajumu šaimneezība Behrsmuišchā (dibinata ar apm. 13,000 rubl. un ikgadus pabalštita ar 500 rubl.) ir arween wehl weenīgā

latveeschu laukfaimneeku kopejeem spēsteem zeltā laukfaimnezibas mahzibas eestahde; Jelgavas Laukf. Beedr. dibinata Latveeschu Savstarpigā Apdrošinasšanas beedriba latveescheem, kurā 31. majā š. g. 1526 beedri bij apdrošinajuschi sawu nekustamu un kustamu mantu par 4 miljoni rbf. pret uguni; Jelg. Laukf. Beedr. eepreeksch 12 gadeem farihtotā laukfaimnezibas ištahde Jelgavā (ar 860 ištahditajeem, apmehram 4000 ištahditeem preekschmetem un 28,000 ištahdes apmekletajeem) ari wehl tagad nawa no neweenas latveeschu rihtotas ištahdes ne tumumā safneegta, ne plaschuma, ne pilniguma finā; Jelg. Laukf. Beedr. paschas nams Jelgavā ari ir plaschakais no latveeschu laukfaimneeku beedribu nameem (apmehram 120,000 rbf. wehrtibā un pee tam ar besalkohola buseti un tahdu pat weefnizu eebrauzejeem) Tomehr wifu jau safneegto Jelg. Laukf. Beedr. darbineeki ufstata tikai tā pirmos mehginajumus laukfaimneeku kopdarbiba un atstina jau sen par nepeezeeschamu nodibinat plaschaku Sabeedribu, kura apweenotu waj it wifus zentigatos latveeschu laukfaimneekus uš sawu materialo wajadsibu kopeju apgahdashanu un sawa aroda finanschanu pawairoshanu.

Pehz 17. oktobra manifesta, kuresch, tā rahdijās, nobihdija no zeta wifus schheerschtus plaschas laukfaimneeku saweenibas dibinaschanai, litās, laiks nahzis usfahkt ari latveeschu laukfaimneekem kopejus leelatus pasahstumus. Schaī noluhkā tika ištahdats wispušigs statutu projektis un 30. nowembri 1905. gadā Jelgawas Laukf. Beedr. preekschneeks islaida (Semkopja Nr. 49. no 1905. g.) feloschu

U s a i z i n a j u m u l a u k f a i m n e e k e e m :

Schinis deenās fastahdijusēs Latveeschu laukfaimneeku faimnezistā saweeniba, kuras mehrtis palihdset saweem beedreem isglishtibas un mantas finā.

Schinī noluhkā Saweeniba:

- 1) eerihko un ustur arodneezistās mahzibas eestahdes: skolas, ismehginajumu fermas ic.;
- 2) algo daschadus instruktors, zetotajus skolotajus u. t. t., kuri farihko daschadus kursus ic.;
- 3) isdod arodneezistus laikraftus, grahmatas u. t. t.;
- 4) eerihko wifadus birojus (semes kulturās, siņu ic.), komištjas un agenturas ic.;
- 5) farihko wifadas ištahdes, ismehginajumus, fazenšibas un t. t., pee tam isdotu godalgas medakās ic.;
- 6) eerihko pahrdotawu wifu laukfaimneekem wajadsigo preekschmetu pahrdoschanai ic.;
- 7) ustur eestahdes, kurās ispahrdod waj pahrsrahdā laukfaimnezibas raschojumus ic.;
- 8) nodibina daschada tipa krediteestahdes un semes bankas u. t. t.

Beedri war buht abeja dsimuma semes ihpaschneeki, rentneeki, pusgraudneeki, daschadu laukfaimnezibas sawu spezialisti un pilnwaroti pahrwaldneeki, wifā no 20 gadu wezuma sahlot.

Katris beedris eemafā eestahjotees wismas weenu dalibas dafu (paju) 100 rbf. leelumā un 10 rbf. eestahschanās naudas uš latru paju preeksch referwes kapitāla.

Katris beedris atbild Saweenibā weenigi ar sawu eemafato dalibas dafu (paju). Wifas tuwakas finans par „laukfaimneeku saweenibu“ pasneeds interesenteem uš peeprašjumu, tā ari peenam beedru peeteikshanos un dafu eemafas Biffeneeka maschinu tirgotawās: Rīgā, leelajā Mehniņu eelā 29, Jelgavā, Katofu eelā 46, Bauskā, Wezajā klubā, Jekabstatē, Leelajā eelā Schapiro namā, tad „Semkopja“ ekspedizijā Jelgavā un Jelgawas Laukf. Beedribas Krahj-Asdewu Sabeedribā, Katofu eelā 19.

Pirmā beedru pilnā sapulze tiks sasaulka š. g. dezembri (par to tiks wehlat finots), kurā sapulzē galigi peenam statutus un instruktijas, eezels waldi, rewidentus u. t. t.

„Laukfaimneeku saweenibas“ dibinataju wahrdā
agronoms J. Biffeneeks.

Lai gan schis „usajinajums laukfaimneekem“ tika is „Semkopja“ pahrdrukats ari zitos toreisejo apstahktu deht loti nelahrtigi isnahkoschos latveeschu laikraftos, tomehr is tahlakeem apwideem reti kahds laukfaimneeks peeprašja tuwakas finans par dibinamo saweenibu. 1906. gada sahsumā J. Biffeneeks eefneedsja statutus Kursemes gubernatora kunga apstiprinaschanai, bet aprili 1906. g. dabuja tos atpatat ar aisrahdijumu, ka statutu projekti eefneedsami zaur wezato fabrikas inspektoru Kursemes gubernas komištjai beedribu leetās un ka tee parastami no peezām personam. 1906. g. maja mehnesi statuti un luhgums parakstiti no Krona-Wirzawas Widus-Sihgetu mahju ihpaschneeka agronoma J. Biffeneeka, no Behrsmuishas ismehginajumu faimnezibas waditaja agronoma J. Berga, no Dsolneeku (Paulsgnade) Spanneeku mahju ihpaschneeka agronoma Brasdas, no Krona-Wirzawas Dsirneeku mahju ihpaschneeka D. Rahnerga un no Tetelmindes Gaitu mahju keegetu fabrikas ihpaschneeka agronoma A. Frischmana tika eefneegti tagad wezakam fabrikas inspektoram. Apjautajotees gubernas beedribu leetu komištjā par apstiprinaschanas gaitu, israhdijās, tā nolemts luhgumam nedot tahlaku gaitu, kamehr ween pastahw kara stahwolli Kursemes gubernā. Zaur personigem luhgumeem un aisrahdijumeem Kursemes gubernatora kanzelejā un Kursemes gubernas walde tika tomehr panahkts, ka ar Kursemes generalgubernatora laipnu atkauju tika luhgums preekschā zelts gubernas beedribu leetu komištjā. Tomehr schi eestahde atrada, ka newarot tik plaschus statutus apstiprinat un tadeht tos nosuhitja uš Peterburgu. Weidsot pehz dascheem ministrijas peeprašjumeem un dibinataju paschaidrojumeem un statutu dascheem pahrgrosijumeem tika no Semes Gerihzibas un Semkopibas Wirspahrwaldneeka 30. now. 1906. gadā galigi apstiprinati jaunās Latveeschu Laukfaimneeku Ekonomistās Sabeedribas statuti.

Pehz scheem waldivas prašjumeem peemehroteem statuteem Latw. Laukf. Ekonomistai Sabeedribai ir diwejadi mehrti (statutu § 1.):

a) sekmet sawu beedru faimnezisto attihstibu un

b) sneegt teem wajadsigās finanschanas laukfaimnezibas wifās nosares.

Idile is flāstās pagahnes.

R. Vinderuma glefna.

Pirmā, materialā mehŗka, faŗneegŗchanai Ekonomistā Sabeedriba

- 1) eerihŗto weikalus wŗsu laurfaimneeŗibās wajaŗdŗigo preeŗŗmetu (maŗŗinu, seŗŗlu, maŗŗŗligu mehŗŗu u. t. t.) paŗŗdoŗchanai;
- 2) tŗpat eekahrto weikalus daŗŗado laurfaimneeŗiŗto raŗŗojumu un iŗgatawoŗjumu loŗŗjai iŗpaŗŗdoŗchanai un
- 3) nobibina komiŗŗjas kantorus.

Otra mehŗka, laurfaimneeŗiŗŗas iŗgliŗtibas weizinaŗŗanas noluhŗtā, Ekonomistai Sabeedribai peŗŗ statuteem peenahŗas:

- 1) iŗdot laurfaimneeŗibās laiŗŗakŗŗtus, graŗmataŗas un broŗŗuraŗas;
- 2) eerihŗkot laurfaimneeŗu bibliotekaŗas;
- 3) atwehŗt maŗŗzibās eestahŗdes, ſkolas un iŗmeŗginajumu faimneeŗibās u. t. t.;
- 4) ſariŗŗkot laurfaimneeŗibās iŗŗtaŗŗdes;
- 5) uŗŗtoret iŗŗŗŗŗtorus peenfaimneeŗibā, biŗŗŗkopibā, daŗŗŗkopibā un loŗŗkopibā;
- 6) eekahrŗtot daŗŗadus biŗŗoŗus daŗŗaduw iŗ laurfaimneeŗibuw atteeŗoŗŗo ſŗnu ſawahŗŗchanai, ſiniŗŗku iŗpeŗŗtijumu un ſemes paŗŗlaboŗjumu (melioraŗŗju) iŗdarisŗchanai u. t. t.

Rā redŗams, tad Ekonomistai Sabeedribai ir doti triŗŗs ſeŗŗi, pa kureem zaur tiŗŗgoŗŗchanos ta war ſekmet ſawu beedru faimneeŗibās un ari eeguŗt peŗŗnu ſaweeem taŗŗateem ſeŗŗŗas nodakās ſadaliteem iŗgliŗtibas noluhŗteem. Ekonomistā Sabeedriba tŗ tad ir pa weenai tŗeŗŗdaŗakai tiŗŗdsneeŗibās beedriba, bet pa diwi tŗeŗŗdaŗakam arodneeŗiŗŗas iŗgliŗtibas weizinaŗŗchanas beedriba. ſŗis wiŗpaŗŗderigais rakŗŗtus peeŗŗŗŗi Ekonomistai Sabeedribai miŗŗŗgu noŗŗŗmi preeŗŗŗ wŗsu latweeŗŗu laurfaimneeŗu ekonomistās attisŗŗtibas un iŗŗŗkaidro leelo peekŗŗisŗchanu, kuru jaundibinata Sabeedriba it iŗŗŗ laikā atradusē taĩŗŗni zenŗŗtigato un taŗŗlakŗŗdoŗŗo latweeŗŗu laurfaimneeŗu ſtarpā. Peŗŗ statute ſ 9., Ekonomistā Sabeedribā war eestahŗtees par beedreem abeŗŗa dŗŗimuma ſemes iŗpaŗŗŗneeki, arendatori, puŗŗgraundneeki, laurfaimneeŗibās un uŗŗ to atteeŗoŗŗos nosaru ſpeŗŗialisŗti, paŗŗwaldneeki un wiŗpaŗŗriŗgi personas, kuras nodarbojas ar laurfaimneeŗibuw kŗŗŗŗes un Widŗŗes gubernās. (ſeŗŗe tuŗŗlin jaatŗŗŗme, ka pirmā dibinataju piŗŗnteeŗŗgā ſapulŗe nolēhma uŗŗnemt beedrus iŗ wiŗŗas kŗŗewiŗjas un eeŗŗneeŗŗa waldbibai luhŗŗumu statutus ſŗai ſŗnā paplaŗŗinat.) Wiŗŗas weetās, kur Ekonomistā Sabeedriba to atrod par deriŗŗu, tai teeŗŗba atŗŗaŗt un uŗŗtoret Ekonomistās Sabeedribas Nodakās (ŗ 2) un tanis peekoyt wiŗŗus tos mehŗŗus, kuri pirmā statute punkŗŗa mineti. Katriŗ beedris Ekonomistā Sabeedribā eestahŗŗotees eemalŗā

- 1) eestahŗŗchanās maŗŗu 10 rbf. leelumā uŗŗ katriŗ paju un
- 2) paju — dalibas naudu 100 rbf. leelu (ŗ 10.), bet teeŗŗba katriŗ beedram eemalŗat ari tŗŗai 10 rbf. dalibas naudas un 1 rbf. eestahŗŗchanās maŗŗas un zitu war peŗŗ pirmās piŗŗnās ſapulŗes nolēhmuma eemalŗat peŗŗ paŗŗcha beedra weŗŗleŗŗchanās nenoteiŗŗtos terminos, t. i. ja griŗ, war maŗŗat, ja negriŗ, war buŗt par beedri ari weenigi ar

10 rbf. paju. — Tŗpat katriŗ beedrim teeŗŗba eemalŗat Ekonomistā Sabeedribā neaprobeŗŗotuw daudŗumu paju, bet piŗŗnai ſapulŗei teeŗŗba, luhŗŗoŗŗotees peŗŗ Sabeedribas darbu gaŗŗjeena, noteiŗt augŗtato paju (dalibas naudas) mehŗŗu, kaŗŗdu no jauna Sabeedribā eestahŗŗŗŗes beedri war eeguŗt. — ſŗimbiŗŗiŗŗam paju ſŗaĩŗŗ naw aprobeŗŗots, jo Ekonomistai Sabeedribai ſawu teŗŗzamo mehŗŗku faŗneegŗchanai newar weŗŗ dalibas naudas par daudŗ buŗt, lai gan jau 1. janwari 1908. g. biŗŗa wairak nekā 127,000 rbf. dalibas naudas eemalŗas. Sabeedribas beedreem peederoŗŗas dalibas ſiŗŗmes war beedri kaut kura laikā atdot zitām perŗonam, taŗŗdam, kas iŗpilda statute augŗŗmineto 9. ſ paŗŗŗjumuŗ, bet dalibas ſiŗŗmju taŗŗdai paŗŗeefŗchanai zitas perŗonas iŗpaŗŗŗumā janoteek ar Sabeedribas waldes ſŗnu, lai ta waretu pareiŗi weŗt beedru ſaraktŗus. — No ſewiŗŗŗka ſwara tas, ka beedri Ekonomistā Sabeedribā eestahŗŗotees neuŗŗnemas ne kaut kaŗŗdu galwoŗjumu waj perŗonigu atbildibu, waj papilŗdu maŗŗŗjumuŗ Sabeedribas labā. Beedri pee Sabeedribas ſaĩŗŗiti weenigi ar ſawu jau eemalŗato dalibas naudu (statute 4. ſ) un tee war iŗŗtaŗŗtees peŗŗ statute 16. ſ, pee kam tŗŗai eestahŗŗchanās nauda neteek atmaŗŗata, jo ta teek peeŗŗaitita Sabeedribas reŗŗerwes kapitalam. Katriŗ beedram teeŗŗba peedalitees piŗŗnās ſapulŗes perŗonigi waj zaur piŗŗnwarneeku (kaŗŗdu zitu beedru waj aiŗŗawetā beedra tuŗŗu radeneeku). Katriŗ peeŗas paŗas dod teeŗŗbu uŗŗ weenu balŗi, teem beedreem, kureem maŗŗat ka peeŗas paŗas, teeŗŗba ſaweenojotees zaur piŗŗnwaru eeguŗt weenu waj wairak balŗis (statute ſ 12.). Balŗiŗteeŗŗba tŗ tad atŗŗarajas no dalibas naudas leeluma, ka tas zitadi ari nemas naw domajams Sabeedribā, kura wiŗŗ beedri naw eemalŗajuwŗŗi weenadas paŗas un tŗ tad naw uŗŗneŗŗmuŗŗes pret Sabeedribu weenadu atbildibu. — Beŗ tam katriŗ beedram ir teeŗŗba, eemalŗajoi wairak paŗas, eeguŗt katriŗ laikā leelaku balŗiŗteeŗŗbu.

Tŗ ka Latweeŗŗu laurfaimneeŗu Ekonomistās Sabeedribas mehŗŗi ir diweŗŗadi, tŗ ari wiŗŗas naudas liŗŗdŗeŗŗi teek daliti atteeŗŗigās diwās nodakās. Tiŗŗdsneeŗibās mehŗŗŗeem teek iŗŗeetota beedru eemalŗatā dalibas nauda, to nosauŗot par darbiŗas kapitalu (ŗ 19.), kŗŗam par ſewiŗŗŗu droŗŗŗibu weŗt noder reŗŗerwas kapitalis (ŗ 19.), kŗŗeŗŗ ſaŗtaŗŗdas no beedru eestahŗŗchanās maŗŗam un kaŗŗdas daŗas no tiŗŗras gada peŗŗnas. Arodneeŗiŗŗas iŗgliŗtibas weizinaŗŗchanai noder daŗŗchadeem mehŗŗŗeem nolēmts kapitalis (ŗ 19.) un tas ſaŗtaŗŗdas peŗŗ ſ 26., iŗ atŗŗkaiŗŗjumeem no tiŗŗdsneeŗibās uŗŗneŗŗmumu tiŗŗras peŗŗnas peŗŗ piŗŗnas ſapulŗes nolēhmumeem un gan ari iŗ aŗŗŗaŗŗteŗŗeem eeneŗŗmumeem, kuras beedri un labweŗŗi Ekonomistās Sabeedribas iŗgliŗtibas weizinaŗŗchanas noluhŗteem daŗŗwinatu. Reŗŗerwas kapitalu war tŗ iŗŗeetot tiŗŗdsneeŗibās uŗŗneŗŗmumu warbuŗtejo ſaudeŗŗumu ſeŗŗŗchanai un beŗ tam waj nu nekũstama iŗpaŗŗŗuma eeguŗŗchanai waj aiŗŗneŗŗmuma weidā darbiŗas kapitala paplaŗŗinaŗŗchanai. — Zaur daŗŗchadeem mehŗŗŗeem nolēmtā kapitala dibinaŗŗchanu Ekonomistās Sabeedribas beedreem dota eeŗŗpeŗŗja gaŗŗdat praŗŗwā mehŗŗa par latweeŗŗu laurfaimneeŗeem tŗ nepeeŗŗeefŗŗamas arodneeŗiŗŗas iŗgliŗtibas weizinaŗŗchanu. — Ari nebeedreem, Sabeedribas lab-

wehkeem, radits widus punktis, tur peelift sawu spehju un sneegt sawu pabalstu setmigi laulfaimneeku wispahrejai pazelfchanai.

Ekonomistās Sabeedribas wifus daudfos darbus pahrsin (§ 27.):

a) Sabeedribas pilna sapulze;

b) Walde, fastahwofcha no 3 lozefkeem un winu 2 kandidateem, un

c) Rewisijas komiteja.

Bes tam war eewehlet ihpafchu padomi, kurai usdod daschu sewifschku leetu pahrwaldifchanu.

Sahrtejas pilnas sapulzes noteef weenreis gada junija mehneft, kuras apstiprina gada pahrsstatu, bilanzi, ka ari budfchetu un darbības planu tefofcham gadam un iswehle amata wihrus (§ 29.). Ahrkahrtejas pilnas sapulzes safsauz wajadsības gadījumos walde waj rewisijas komisija, waj ari ne masaf ka zeturtā data no wifseem beedreem (§ 30.). Pilna sapulze katreis iswehl pate preekschsehdetaju un rakstwedi (§ 38.), kuresch schworu grahmatā cerasita wifus nolehmmumus (§ 39.). Is waldes lozefkeem pilna sapulze iswehl direktoru-rihtotaju preeksch Sabeedribas tuwako darifchanu weschanas (§ 41.). Waldes sehdes wajadfiga triju waldes lozefku klachtubhtne, bet ja waldes lozefku balsts isdalas weenlihdfigi, tad tahda leeta nahf pilnas sapulzes galigā isspreefchanā. Waldes lozefki un

to kandidati teef ezejti us 3 gadeem (§ 42.). Preeksch gada pahrskata un bilanzes zauruhkofchanas pilna sapulze eewehl us 1 gadu rewisijas komisiju no trim lozefkeem (§ 58.). — Par Padomes teefibam un peenahfumeem pilna sapulze apstiprina kahrtības rulli (§ 48.).

Ekonomistās Sabeedribas tihra gada pekna, kas palikufe pahri pehz wifu isdewumu un saudejumu fegfchanas, teef schahdi isdalita (§ 60.): 5% teef peefskaititas referwas kapitalam un bes tam daschas prozentes pehz pilnas sapulzes lehmuma daschadu mehrku speziala kapitāla nodibinaschanai (§ 26.). Tad wehl atlikufcho datu no gada tihras peknas isdala schahdi: 40% beedreem, famehrigi pehz winu Ekonomistā Sabeedribā isdariteem eepirkumeem, 45% beedreem famehrigi pehz winu eemafkatām dalibam naudam (pajam) un 15% waldei un weikala personalam ka gratifikacija par winu puhlem (§ 60.). Schee beedru diwidendi teef ismaksati pehz tam, kad pilna sapulze apstiprinajufe gada pahrsstatu, bet us beedru wehleschanos war to ari atstahf Ekonomistās Sabeedribas kafe preeksch jaunu dalības sifmju fastahdischanas, ja minetam beedram wehl nebuhtu eeguhts no pilnas sapulzes noteiktās dalības sifmju augstakais skaits (§ 62.).

Schahdi buhtu ihsumā fanemot Latweefchu Laulfaimneeku Ekonomistās Sabeedribas statutu galwenee nofsajijumi.

Leifchu tautiskā kustība, winu kultura un ekonomiskais stahwoklis.

I.

Leifchi, ka finams, latweefcheem tuwu radneezista tauta. Leifchi aisweenam wairaf pahrpulhst ari Baltiju un eesafknojas pee mums. Latweefchu laulftrahdneekem truhfstot winu weetas pehdejā laikā jo leelā mehrā eenem leifchi. Leifchu jautajums paschu reis pee mums glufchi ka us deenas kahrtības. Tapehz eepasifstinafim ar scho zittahrt til wifai wareno tautu, winas likteni un tautiskokustibu, ka ari schis tautas kulture un winu ekonomisko stahwokli sawus zeen. lastajus tuwaku pehz winu paschu tauteefcha Domafa Schidlawfka Rigas Latw. Beedr. Sinibu Komisijas schi gada wafaras sapulzes notureta preekschlasifjuma.

Mehs, leifchi un latweefchi, apdsifwojam blatus stahwofchas semes, eewehrojama skaitā pat zits zaur zitu jautki, runajam weenadu walodu, bet wehl mas weeni otrus pasifstamees.

Ne weeneem, ne otreem mums naw wehl nekaf sawstarpeji un kopeji noteikts; mums wehl naw pasifstami weenas waj otras pufes zenteeni, mehrki un darbības panahfumi. Bet bes ta mehs nekaf nepasifstam un nesifstam kopejus usdewumus, ne ari spehstam weeni otreem eet palihgā.

Schai reisē man peeschirts gods no leifcheem buht tam, kas Juhš, brahst, ihst eepasifstinās ar leifchu zen-

teeneem un winu leetu apstahfkeem. Laita ihsums man neattahwa sawahst plaschatus statistiskus materialus, ar kureem es wifu waretu apleezinat skaitku fatteem. Tomehr mani aprahdjumi un sehdsseeni pamatojas us ispehtijumeem un nowehrojumeem. Nowehrot man bij eespehjams ar beescheem zefojumeem diwi un pus gadu laikā pa wifu Leetawu, neisnemot pat prufchu Leetawu, ka pahrtikas beedribu instruktoram un laulfaimneeku aprindu preekschstahwim.

Skatotees us Kreewijas walsts karti naw gruhti spreesf, ka Leetawa, kura atrodas winas reetumu nomalā, eenem labaku stahwokli: winai ir peeeja pee Baltijas juhkas deenwidus, neaisfalskofchās dakas. Bet juhka, pehz geografa profesora Mahela wahrdeem, ir tautas dsifhwiba. Zaur Leetawu eet Kreewijas fauffemes galwena fatifsmes arterija ar wifseem Eiropas reetumeem — pa linijam Peterburga-Wilna, Moskawa = Wilna = Karalautfchi = Berline, ka ari Leepaja-Romni. Leetawai zauri eet ari uhdens zefsch, kas saweeno Baltijas juhku ar Melno juhku pa Remanu un Pripetu.

Tā tad Leetawai stahw preekschā leelais usdewums, tapf par starpineeku tirdsneezibas un komunikācijas zihnā starp reetumu walstim un labai pufei kaut ari no Eiropas-Kreewijas. Leetawas swarigo geografisko stahwokli atfina ari kaisars Nikolajs I. un grafs Murawjewš.

Etnografiskā Leetawa aptver apmēram 100,000 kvadratwerstu leelu plaščibu jeb 11 miljoni defetinu ar 4,400,000 eedščiwotajiem. Us weenu kwadratwersti isnahk 44,73 eedščiwotaji, kamehr Baltijā to ir 27,66. Gedščiwotaju skaita peeaugums 1,52, kamehr Baltijā 0,85. Pilščētās dščiwu 12,6 proz., Baltijā turpretim 27,5 proz. Us Leetawas wispahrigā eedščiwotaju skaita isnahk leišču 2,700,000 (to skaitā 200,000 prusču Leetawā) jeb 6½ proz., sčihbu 600,000 jeb 13½ proz., poču (pojarinu) 400,000 jeb 9 proz., gudu un zitu tautību 700,000. Bes tam ahrpuš dšimtenes robesčham leišču ir Latwijā 85,000, Kreewijā 300,000, Amerikā 700,000.

Pehz tizibas gandrihs wiš leišchi katoki, neleela dala kalwinisti, kamehr Prusčjas leišchi ir — luterani.

Leišču tautai bija lihds kristigam laikmetam milšigs eespaids us kaiminu flawu tautam. Winas (nowgorodeeschi, Kijewšani) peenehna no leišcheem religiju: wini ušstahbija pee sewis Behrkonu (Perkunasu), bet kriwišchi atradās atkaribā no leišču augstākā preeštera Kriwe-Kriwento (tureju-kurējas). Bet no ta laika, kad pee flaweem parahdas kristiga tiziba, eesahlas gluschi otrada parahdiba. Leišču leeknasti (Olgerts, Swidrigaila) un winu pilsgalmneeki peenehna kreewtizibu (greeku-katoku), apprezē kreewetes, isprezina meitas kreeweem, pahrwehrščas par flaweem (pahrslawojas). To weizina plašchi, no flaweem apdščiwoti semeš gabali, ko sčee knasi uswar: par walšts walodu top gudu waloda, widejā starp ukrainu un reetumu-kreewu. Pamasam sčho walodu peenem leišču muišneeziba un 16. gadu-šimteni wina top par wišas Leetawas inteligento sčķiru (kahrta) walodu.

Tomehr ar 1386. gadu, kad Jagelo un augstākās kahrtaš peenem katoku tizibu, eesahlas poču eespaids. Bet sewišchi tas peenehmās spehkā ar Lublinas uniju (1569.), no ta brihšča, kad Leetawa un Polija saweenojās par weenu politisku weselu. No ta laika bes katoku basnizas par poču walodas isplatitaju muišneezibas aprindās bija saeima (parlaments), bet pehz tam ari Wilnas uniwersitate.

Bet tautas masu, kā dšimtkaudis no unijas laikeem, sčhi poču walodas peenemščana wehl manami neaišskahra. Zik tas ari ir dihwaini, tautas masu pahrpotoščanu weizinaja pahrkreewotajš generalgubernators Murawjewš un wina sekotaji. Pehz nelaimigās sčezelčanās 1863. gadā wišč isgahdaja, ka aisleedša leišču grahmatas eespeest latinu hurteem, kas ihstenibā nosihmeja to pašču, kā wispahrigi aisleegt eespeest grahmatas. Ar to wišč gribeja leiščus atščkirt un atšargat no poču eespaida. Tomehr Murawjewš neaišskahra katoku basnizas eesčhejo dščiwu un atšahwa počeem un pahrpoteem leišcheem konzentret spehkus wehl stiprat kā senak pahrpotot tautu. Pee poču peekritejeem pehz dumpja nostiprinajās ideja us wišu spehku saweenoščanu. Bes tam pehz semneeku atšwabinaščanas no dšimtbuščanas eesahla jo daudš leišchi mahzitees par basnizungeem (šendseem), tā tad pahrpotees un pahrpotot ari tautas masas.

Un tā tad leišču atdšimščanai austot astondesmitajos gabos pagahjuščā gadu šimteni bija pahrpototi: wiša

garidsneeziba (starp sčmudeem ne stipri), garidsneeziba un pilsoniba, bet daschos apwidos (pa Kaunas-Wilkomiras-Wilnas traktu) ari semneeki, bet pašči turigatee no wineem wišur. Gedimina, Keistuta un Witowta walodu tureja par „paganisku“, „kalpu“ (muščiku) walodu. Te japeešhne, kā ari tee, kuzi runaja pa polisti, it ihpašchi muišneeki, sauzās tāpat kā senak par leišcheem un Leetawu isščķihra no Polijas. Tahdi bija ari ta laika eewehrojamas persons Kondratowičšs, Mikewičšs (poču wahrda tehws), Narbutš, Krasčewskis, kursch muščha wakarā nosčehloja, ka naw rakstijis pa leitisti (wina wehstule „Auschrā“) un ziti. Newaru atstahb neminejis to faktu, ka Disčais Witowts lolojis domas, ka leišču waloda pazekama par walšts walodu. Wiam pretojās poli un it sewišchi wahzeeschi (teutonu ordenis).

Pirno pamudinajumu un eerošnajumu us leišču walodas pazelščanu dewa reformazija. Pehz tam, kad teutonu ordena preeščneees bija peenehmis reformaziju, pehdejā ahtri isplatijās pa prusču Leetawu. Mahzitaji atšina par nepezeesčami wajadšigu Deewa wahrduš fludināt un mahzit weentahršcheem kaudim šaprotamā walodā, un eesahla isdot ari leišču grahmatas. Pirmā tahda isnahza 1533. g. — Mazvido Katekizmas.

Reformazija (kalwinisms) isplatijās Leel-Leetawā. Par peemeheru sčmudu eparchijā no 42 basnizam palika pee katoku tizibas tikai 7. Lai strahdatu pretim tam un peegreestu pee katoku tizibas, jesuitu mahzitaji isleetoja tahdus paščus lihdselkus.

Pehz tam kad wišs wairums bija atgreesees basnizas klehpi, parahdas ari laiziga leišču rakstneeziba (literatura). Prusču Leetawā Duonelaitis (1718.—1794.) šaraktija skaitos hešfаметros dšejoli (poemu) „Metas“, kas pahrtulkota ari wahzu walodā.

Leel-Leetawā ari parahdas arween wairak un wairak literaturas rasčojumu. Sahka jau ari prahtot un domat par awišeš-šurnala isdoščanu, bet sčho augligo momentu šadragaja Murawjewš ar šawu prešes un drukas aisleegumu. Društu atdšehjuschees no sčha treezeena un apstatišuschees, leišchi sahta šawus rakstneezibas rasčojumus eespeest ahrsemēs, prusču Leetawā un eewest kā kontrbandu un tad isplatit. Eesahlas wajasčanas, aresti un šobi; par weentahršču luhgščanas grahmatu, par kalendaru aisfuhitija us Sibiriju. Tomehr grahmatu isdoščana augtin auga.

Beidsot 1883. gadā ar doktora Basanawizijusa gahdibu sahta isnahkt pirmais šurnals „Auszra“. Winu pabalsta pulzinsch studentu un inteligenze. Wiršeens šurnalam bija patriotiškis. 1889.—90. g. sahl isnahkt jau wairak noteiktā, demokratiškā, antisklerikališkā wiršeenā „Ukiniukas“ un „Varpas“ (preešč inteligenzes). Pehz tam pehz šendšu pamosčanās no 1893. gada klerikalā „Apschalga“ un beidsot no 1896. gada parahdas sozialdemokratiškais „Darbininkas“, bet wina weetā 1901. gadā „Darbininku Balsas“. Winu starpā notika sazenšiba šawu ideju isplatiščanā. 1904. gadā waldbiba, pahrleezinajusēs par drukas un prešes aisleeguma neauglibu un besšektimibu, at-

lahwa to. Grahmatu apgabības weena peļz otras pahrnahl atkal atpakaļ peļz lahdeem 40 gadeem uļ Kreewiju un Wilnu. Turklahl pate pirmā lahļ isnahļt deenas awiļe „Vilniaus Zinios“.

No pirmā leiļhu ſhurnala (preekļh Leel-Leetawas) isnahļķhanas lihds ſhim laikam pagahjuļhi 27 gadi. Un lahdi pahŗsteidsosļhi panahlumi! Kaunas (ſhmudu eparķijas), Suwalkas (Seines eparķijas) garidsneeziņa wiļa tā no jauna atdsimule; ſhi pate pamoschanās un atdsimķhana turpinās ari Wilnas eparķijā, tur jau buļs ap 100 ķendju no leiļheem. Laiziġā inteligenze jau ſahļa agraļ pamosteēs, bet winas Leetawas robesķhās ſamehrā maļ, tā ka leiļheem ſawā dsimtenē gandriļs nemas naw peeejas pee ſabeedriņas un krons deenesta. Leiļhu laiziġās inteligenzes galwenais wairums (jeb kontingents) Leetawā ſastahw no ahrsteem, adwolateem, inķheneereem, agromeem, rakstneekem un grahmatweķheem un tautķolotajeem. Wiļs wina leelakais wairums iļķaiķti pa wiļu Kreewiju un preekļh dsimtenes nestrahdā. Ar maļ isnehmumeem tiķķab garigā, tā laiziġā inteligenze iļķehluļes no ſemneeku aprindam. Bet ſhe peedereja ari daļa muiķhneeku (daļhi no paķha kuļķibas eesahķuma) un pilķoni. Wina wairums pa ſenam eeradumam leeto poļu walodu un ſastahda aprindas (kontingentu), no kurām poļu ſchowiniķiķā preķ mehģina ſadabut (werwē) „poķatu“ pulķus jeb rindas. Te japeeķhmē, ka poļu, tā ari kreewu un wahju preķe uļnehma leiļhu preķi, atdsimķhanu ar neuķķizibu, ar pahŗmetumeem, ka lausuļhi un trauzejuļhi kopeji wiļpahrejo dsimtenes leetu (poķi ſķaita Leetawu par ſawu „prowinzi“ un leiļhus par ſaweem „braķteem“). No 1905. gada isnahļ Wilnā ari poļu laikraksti (ķenat isnahļa tikai Polijas robesķhās). Wini ſpeķģigi peekopa lahdu agitaziju, ka iķķatris pa poliķti runaķosķhs zilweķs ir poliķs, bet ne leiķis, tā lihds ſhim lahdi ſewi ſauzās. Leiļhi no ſawas puķes iķdod poļu walodā ſhurnalu „Litwa“ kurķh ziņnas ar poļu idejam.

Nazionale ſaķiķķtu galwenais ziņnas lauks (arena) ir katolu baņniņa, ļaut gan gandriļs weenigi Wilnas dieķeķā, Wilnas un Graudnas gubernā. Tur galweno deewķalpoķhanu notur latinu walodā, ķamehr papildu deewķalpoķhana un ſprediķis lihds ſhim laikam, ar maļ isnehmumeem, notika poļu walodā. Leiļhi ſoli pa ſolim eenem ziņnā poļu poķģijas. Wineem tagad wehļ ġruhti ziņnitees, tapeļķ ka kapituls (biķķapa padome) ſastahw no pahŗpototajeem. Kapituls zensķhas ķendjuķs no neleiļhu tautibas eezelt par mahģitajeem neleiļhu draudsķes, un otradi — mahģitajuķs, kwei neprot leiļhu walodas, eezelt leiļhu un ļauķķās draudsķes, waj pirms leiļhu walodas eewesķhanas deewķalpoķchanā ſariķķo atķķahķu draudsķes loķķķu ſķaitiķhanu un tam lihdsģigi. Bet ari to leiļhi panahl kapitulā, to paķhu newar beķ ſinas eewest dsihwē un draudsķes. Prowinģe, uļ ļauķeem poļu agitatori (wiķbeesķal atbrauķuļhi no Wilnas) organiķe pilķonus un daķu ſemneeku (peķdejee nerunā pa poliķti) par trauzelli noturet leiļhu deewķalpoķhanu. Iķķekas ķildas un pluhķķhanās. Tā ka lahdos

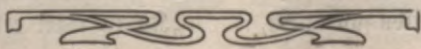
gadijumos kapituls aiķķahķw „poķatus“, tad leiļhi peķdejos gados noķhmusķhi nekahķtibu zehļejuķs un wainigos nodot waldbibas teesam. Panahlumi no ta ir ļabi. ſķini ſinā dauds ſtrahdaja ari lihdsi „Leiļhu ſabeedriņa preekļh leiļhu walodas eewesķhanas katolu baņniģā.“

Piļķeķķās un uļ ļauķeem ſahdsķhās (un ari ahrpus etnograķķķās Leetawas robesķham) nowehrojama leiļhu kuļķiba ari pee teem ļauķhu pulķeem, kuri nerunā leiķiķķi. Leeta, ka leiļhu kuļķiba par ſewi ir demokratiķķa, apģaiķmoģoķķa, iģģiķķtibu un kulturu neģoķķa. Turpreķi poļu zenķteeni, tā wadiķi no ķonķerwahiweem elementeem (muiķhu ihpaķķneekem un pilķoneem) tahķat par poļu walodu neeet, un to wini pateeķķbā noķauģ par poļu kulturu. Pahŗpototee muiķhneeki pahŗnemti no poļu-ķlawu gara, newaldamas pahŗģalwibas, anarchijas un beķdarbibas un ekonomiķķā ſinā eet uļ poķķa ġalu. Wini nekahdā ſinā tautai par paraģu (preekļhķķhmi) newar buķt un wimeem ari pee ļaudim naw nekahdas peeejas, nedķ eespaida. Pateeķu kulturu tautai Leetawā ſneedķ tikai leiļhi — ar wakareem, teatra iķrahķdem, awiķem, pamahģosķķam grahmatam, ſemķopibas kulturu un tam lihdsģigi. Wiļpahŗ paķķķķtams ſakķs, ka ari pate tauta tur, kur pahŗķlawoķķhana maķal aiķķķahķruķe (reetumos un ſeemekoķs) dauds wairak kultureta, nekā tur, kur wina ar pahŗtautoķķhanu ſastapuleķs (deenwidos un austrumos). Un ſķai aģģķķā kulturā ir droķķa ķiķķa par kuļķibas un tautibas zenteenu ſekmem un ka apģinģee leiļhi ġaligi pahŗķpeķs un uļwareds.

W. Rōmers ſarakķķiķis par Leetawu ſawus iķpeķķijumus grahmatā „Litwa“. Tāi grahmatā autors leeģina, ka wiļa etnograķķķā Leetawa un weenķahŗķhi ļaudis eewiķķti un peedalas nazionalā kuļķibā un turpmaķee darbi eķot peķģ inerģijas liķuma. Zapeenem, ka peķģ diwi paaudķem (gadeem 60) „poķatu“ Leetawā wairķ nebuhķs.

Kas ſihmeķas uļ leiļhu peedaliķķanos nazionalā ziņnā, tad wini ne wiķķ weenadā mehrā tajā peedalas. Wiķwairak energiķķi uļķķahķas nazionaliķķi (tautininkai) un ķriķģigi demokrati (ķķerikaki), wairak paķķwi iķturas demokrati; beķdarbiģi ſahw ſoģialdemokrati un „mehrenee“ leiļhi, tas ir lahdi, kureem naw droķķibas un energijas atķwabinatees un atķķķirķees no poļu waj zitas ķahdas ſweķķas walodas, it ſewiķķķi lahdi ir no muiķhneekem un pilķoneem.

Ar ſķo jau eķmu peemineģis leiļhu partijas un wirķseenus. Pee leiļheem ihķtenibā tagad ir diwas ġalwenās partijas, kuras ſawā ſtarpā wed ziņnu — proģreķķwā un ķķerikalā. Pirmi par organu ir „Lietuvos Uķininkas“ (3500 eķķemplanu), bet „Lietuvos Zinios“ (1500 eķķemplanu, preekļh inteligenzes). Otrās partijas organs ir — „Vienybe“ (4000 eķķ.) un „Saltinis“ (7000 eķķ.). Proģreķķwā partiģa pate weķķā (22 ġ.), radikali demokratiķķa. Winas beedri ir gandriļs wiļa laiģiģā inteligenze un daķa ſemneeku. Peķģ ſawas programas wina ſahw wiķķuwal waiķķs domes darba ġrupai (Bulatam). „L. Uķininkas“ iķdod peeliķķumu „Auķrine“ preekļh ſķolu paaudķes un „Zeme“ (aģronomijas ſhurnalu).

Gesta Berlings.

Selmas Lagerlöf romanš.

(Beigas.)

Teet stahstits, ka — eelams wehl Gesta ſafneediš dših-wojamo ehku, tur eeradees kaħds ſweſchneekš un nodewiš preekš majoreenes wehstuli. Neeuens wina nepafinis, bet wehstule tifufe eenesta eekšhā un nolikta pee flimneezeš gultaš uš galdina. Negaidot majoreenei tiziš labaf, drudšiš mitejees, ſahpeš maſinajuſchāš un wina ſajuluſeš peeteekofſchi ſtipra wehstuli iſlaſit.

Wezi laudis mehđsa teikt, ka ſchi pehſſchna laboſchanaš flimneezeš ſtahwołli atteezinama uš kauno waru darbiu. Sintramam ar wina draugeem wareja atleht ſawš labu- miſch no tam, ka majoreene ſcho wehstuli dabuja iſlaſit.

lai atturetu mani no godiga darba, otrkaħt ir padarijuſe mani par Ebbaš Dohnaš ſlepkaru, atklaħdama tai ka eš eſmu noſweeſtš mahžitajš, — eš parałtšoš.

Wina lehnām ſalozija papiru kopā un eelika atpaſaf kuwerā. Tad wina palika nekutoſchi gulot un paħrdomaja patlaban laſto. Ar ruhgtām ſahpem wina nojanda, ka ſchiš ir bijuſchāš zilweku pateeſāš domaš par wina. Nagana un burwe wina ir bijuſe wiſeem, kuruš wina pa- balſtijuſe, kam darijuſe labu, dewuſe darbu un maiſi . . . Ta nu bija winaš alga, winaš labā ſlawā . . . Laulibaš paħraħpejai jau wini zita neka newareja peemehrot.

Bet ko wina iſtaifija par ſcheem neſina- tajeem? Tee tatſchu bij ſtahwejuſchi arween taħlu noſt no winaš. Bet ſchee nabaga kawaleeri, kaš no winaš ſcheħlaſtibāš dših-wojuſchi un wina paſina tik tuwu, ka tee wareja ſchaħdām leetam tizet, waj ari iſ- likteeš, it ka tizetu, lai eeguhtu ſew eemſlu, zaur kuru teem tiktu eeſpeħjamaš dabut ſawā warā Ekebi? Tuħtſtoſchām domu ſtrauiji ſchaudijāš pa winaš drudšiš ſakarſetajām ſmaħſenem un meſchonigaš duſmaš ar kweħ- loſchu atreebibaš kaħri ſpiħbeja tai ažiš. Wina lika Brobijaš mahžitaja meitai, kura kopā ar grafeeni Eliſabeti uſturejāš winaš tuwumā, aiſſuhtit zilweku uš Hegforſu peħz muiſchāš kunga un inſpektora, — wina gribeja notaiſit ſawu teſtamenti.

Tad atkal wina guleja un domaja. Uſažiš ſarauzāš un ſeja nejauki ſaweebāš aiš dšitām ſahpem.

„Zuħš eſat loti ſlima, majoreeneš kundſe,“ grafeene kluſu ſazija.

„Taš teeſa; ſlimaſa neka jel tad agrati.“

Geſtaħjāš atkal kluſumaš. Bet tad pee- peſchi majoreene eeteizāš zeetā un ſkarbā balſi:

„Zit briħniſchiki ir eedomateeš, ka gra- feene Eliſabete, kuru wiſi tā miħl, ar ir laulibaš paħraħpeja.“

ſaunā grafeene nodrebeja.

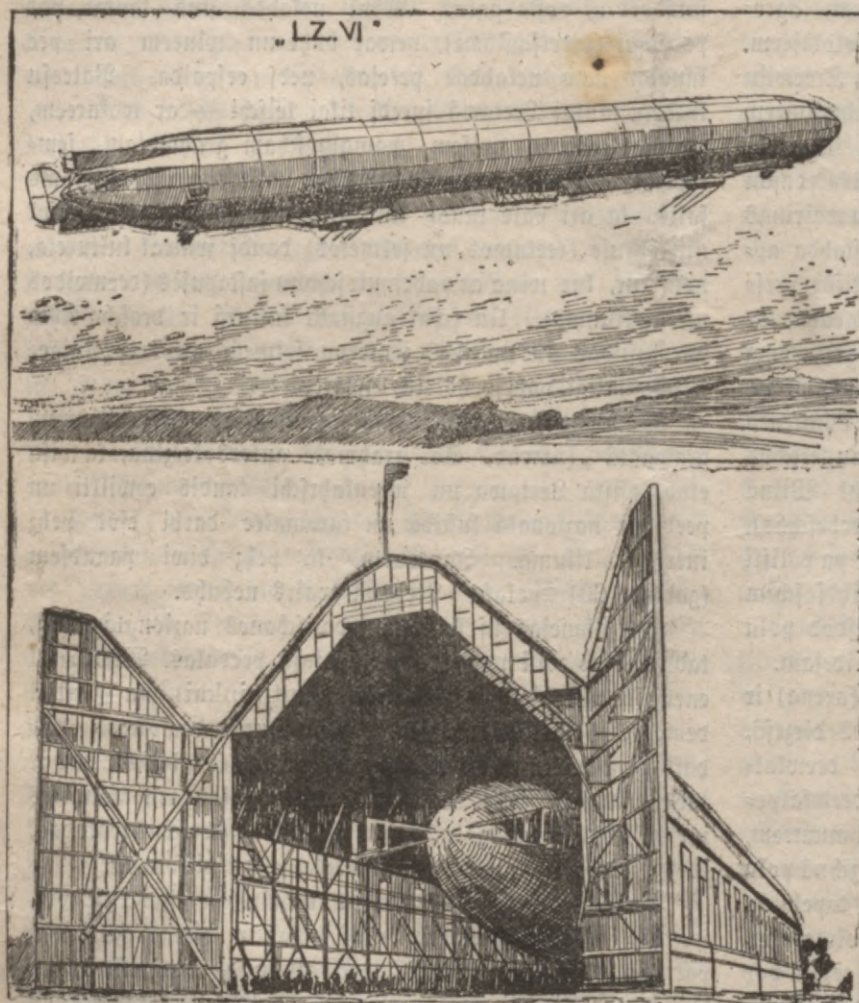
„Ja, ja; kad ari ne darboš, tad tomeħt domāš un gribā un tur naw nelahdaš ſtar- pibaš.“

„To eš ſinu, majoreeneš kundſe.“

„Un tomeħt tu tagad eħt tifufe laimiga. Taš ir eeſpeħjamaš beſ paħraħpſchanaš eeguht to, kuru tu miħli. Melnais ſpołš tagad neſtaħſeeš juħfu widū, kad juħš weenš otru ſaſtaſpeet. Zuħš warat ari paſaulēš preekšhā peederet weenš otram, nemt weenš otru. Zuħš warat kopā ſtaigat ſawu dšihweš zeku . . .“

„At, miħkā majoreeneš kundſe!“

„Ka tu wari eedroſchinateeš palitt pee wina?“ ſauza

Gaiſa fugiš Zepeliš VI. un ehka, kura fugiš aiſdegāš un gaħja bojā.

Taš bij uš melna papira ar aſnim rakſtits dokumentš. Kawaleeri buħtu to tuħdaf paſinuſchi: taš bij taš patš, to tee pagahjuſcho ſeemſweħtku naħti Ekebi ſmeħdē pa- rakſtijuſchi.

Majoreene guleja un laſija, ka wina, luħt, bijuſe ragana un dſinuſe kawaleeruš ełlē un tapeħz teektot noteſata uš Ekebi ſaudeſchānu. Wina apluħtoja datumu un parałtšuš un pee Geſtaš wahrda atrada ſekofcho peeſiħmi: „Tā ka majoreene piriħkaħt ir iſleetojuſe manu wahjibu ſawā labā,

wezà arween karstaki. „Noschehlo grehtus! Noschehlo pee laika grehtus! Brauz mahjās pee sawa tehwa un mahtes, eekams wini tewi nolahd! Waj tu drihfsi fauft Gestu Berlingu par sawu wihru? Ej projam no wina! Es atdodu winam Etebi, dodu tam waru un godu — waj tu drihfsi tajos ar winu dalitees? Waj tu drihfsi peenemt godu un waru? Es to reis eedroschinajos. Bet waj tu atminees, kas ar manim notika? Waj tu atminees seemfwehtku dšihras Etebi? Waj tu atminees zeetuma Muntelrudē.

„At, majoreenes kundse, bes laimes mehš ejam ņhe, grehžineeki, weens otram blafus. Es ņhe dšihwoju un strahdaju muhschigā nomodā par to, ka tikai laime neenahl muhsu dšihwokli. Waj tad juhs netizat, majoreenes kundse, ka es pehž mahjam ilgot ilgojas? At, es ņuhri ilgojos pehž wahjaku nama ņardšibas un atbalsta, bet ņhi wehleschanās nekad netiks peepildita. Man ir ja pa leek ņhe bailēs un drebeschanā un ar smagu apšinu, ka wišs, ko daru, nowed pee grehta un ņahpem, ka es, weenam palihdšedama, otram neņchaubami daru pahri. Par wahju un neezigu preeņņch ņchis semes dšihwes, es tomehr esmu speesta ta dšihwot, jo es esmu ņaištita ņhe, lai muhscham zeestu ņawu grehtu ispiņschanu.“

„Ar ņchahdām domam mehš apmauzam ņawu ņirdi,“ ņauja majoreene, „bet tas ir wahjums. Tu negribi ņchirtees no wina, tas ir wišs.“

Birms grafeene ņpehja atbildet, istabā eenahja Gesta Berlings.

„Mahž ņchurp, Gesta,“ ņazija tuhlin majoreene un winas bals ņuwa wehl ņkarbata un zeetaka. „Mahž ņchurp, tu, kuru wiņa aplaime leeli un ņlawē! Mahž ņchurp, tu, kas alksti, lai tewi pehž manas nahwes ņauz par tautas glahbeju. Tagad tew japaklausas, kà ņlahjees tawai wezajai majoreenei, kuru tu atstahstu un nizinatu palaidi paņaulē.

„Wispirms es tew pastahstischu kà man ņlahjas, kad es ņchopawafar nonahzu pee mahtes, jo tew jadšird ari mana dšihwes stahsta beigas.“

„Eldales meņcha muischu es ņaņneedsu martā, Gesta. Es neatņchihros neko no ubadņes. Kad es eegahju, man pateiza, ka mahte atrodotees peena kambari. Es aigahju turp un ilgi stahweju klufedama pee durwim. Gaņ ņeenam uņ gareem plaukteem stahweja ņpoņchi wara traufi ar peenu. Un nama mahte, kurai bij jau wairaf par dewindesmit gadeem, zehla weenu peena blodu pehž otras semē un nehma krehjumu. Wina rihtojās pee tam deesgan tņchakli, bet es labi maniju, žif gruhti bij winai želt peena traufus atpakaf uņ plaukteem. Es neņinaju, waj wina mani tika redņejufe, bet pehž brihņcha wina usrunaja mani ņawadā aņā balsi:

„Tā tew nu ir notizis, kà es tew nowehleju, wina teiza. Es gribeju runat un luhgt no tās peedofchanu, bet

tas man neko nelihdņeja. Wina nedņirdeja no ta wiņa ne wahra — wina bij pilnigi kurla. Bet pehž brihtina wina ņazija uņ mani: tu wari man palihdņet.

„Un tad es gahju klahst un ņahku nemt krehjumu. Nehmu pehž kahrtas semē blodas, stahdiju tās atfal atpakaf un laidu karoti labi gludi un wina bij ar mani meerā. No meitam neweenai wina nebuhtu krehjofchanu ustizejufe, bet es jau no ņenām deenam ņinaju, kà wina to gribeja daramu.

„No ņchās deenas tu wari ņcho darbu nemt uņ ņewi, wina teiza un tad es ņinaju, ka wina man ir peedewufe

Pluhdu breeņmas Merija.

„Un tad pehņņchni litās, ittā wina buhtu paņaudejufe ņpehtu strahdat. Wina ņehdeja klusu ņawā atņweltnē un guleja gandrihņ augu deenu. Rahtas nedekas preeņņch ņeemas ņwehtkeem wina nomira. Es, Gesta, buhtu paņnahtufe agraf, bet es newareju wezās atstahst.“

Majoreene apluņa. Winai bij gruhti elpot, bet wina ņanehmās un turpinaja:

„Tas teefa, Gesta, ka es labpraht wehlejos, lai tu buhtu ņhe pee manis Etebi. Tas nu reis tā ir, ka wiņk labpraht wehlas buht ar tewi kopā. Buhtu tu warejis palikt par kreetnu žilweku, es tew buhtu demufe leelu waru.

Mana zeriba arween bij us to, ka tu atradiff few kreetnu feewu. Wispirms es domaju, ka ta buhs Marianna Sinkler, jo es redseju, ka wina tewi mihleja jau tad, kad tu wehl dshwoji meschâ par malkas zirteju. Pehz tam es domaju, ka ta buhs Ebba Dohna un kahdu deen aishbrauzu us Borgu un faziju winai, ka, ja ta grib ar tewi saulaatees, tad es tewi eezelschu par Ekebi manteneeku. Ja tas ir bijis no manis nepareiffi darits, tad tew wajaga to manim peedot."

Gesta guleja pee gultas zelos, atspeedis peeri us gultas malas; winsch smagi dwefa.

"Safi tatschu man, Gesta, ka tu est nodomajis dshwot? Ka tu gahdaff par sawu feewu? Pasafi man to! Tu taf fini, ka es arween tew esmu wehlejuse labu."

Un Gesta atbildeja smaididams, lai gan firds winam waj plihfa ais sahpeem:

"Sen atpakaf, kad es sche, Borgâ mehginaju kkuht par strahdneeku, majoreenes kundse dahwinaja man mahjas, kur es waretu dshwot, un tās peeder man wehl tagad. Schoruden es tur wisu eekahrtoju ka peeklahjās. Lewenbergs man palihdseja un mehš nokrahsojam greestus un isfitam tapetes. Maso dibena istabinu Lewenbergs sawz par grafeenes buduaru. Wisapahrt pa semneeku mahjam winsch ir fameklejis ari daschadas istableetas, to tee sapirkuschu pa muischu uhtrupem, tās atpirzis — un nu mahjās ir krehfli ar augstām atsweltnem un kumodes ar sposcheem apkalumeem. Bet paschâ pirmajā leelajā istabā atrodas jaunās saimneejes stelles un manas dreijas. Turpat stahw ari zitas muhsu mahju leetas un mehš ar Lewenbergu jau daschu wakarū esam tur issehdejuschees un pahrrunajuschu, ka jaunā grafeene un es dshwošim algadscha naminā. Bet mana feewa to wisu dabū finat tikai tagad, majoreenes kundse! Mehš gribejam winai to pateikt tikai pee Ekebi atstahschanas."

"Turpini, Gesta!"

"Lewenbergs beeschi prahtoja par to, zil nepeezeeschami mums buhschot turet few ari kahdu kalponi. Wasaru, winsch sata, te ir debeschigi, bet seemu preeksch jaunās kundses buhs par dauds garlaizigi; tew ir jatur kalpone, Gesta. Es, sinams, sapratu ka winam taisniba, bet es nesinaju, kur lai nemu preeksch tam lihdssektus. Te kahdu deen winsch eerodas turpu, steepdams lihds sawu galdu ar uskrahfoteem klaweeru taustineem. Wehl isnahs tā, Lewenberg, es teizu, ka tu paliffi par muhsu kalponi. Winsch atbildeja, ka gan jau mums wina wajadseschot; waj tad es gribeschot, lai jaunajai grafeenei janes malka un jawahra ehdeens? Nē, es nekad nebiju domajis zitadi, ka tikai, ka wina nedrihst darit ne masakā neezina, kamehr man wehl diwas rofas, ar to es waru strahdat. Bet winsch tomehr aprehinaja, ka wislabaki buhschot, ja mehš buhschot diwi, tad wina wareschot sehdet zauru deenu pee krahns un adit. Man neefot ne masakās jehgas, zil dauds schahdai masai feewischkai buhtnitei wajagot usmanibas."

"Turpini, Gesta," fazija majoreene. "Tas remdina manas sahpes. Tew bija prahts, ka tawa jaunā grafeene dshwošchot semneeku mahjās?"

Winam bija brijhums par tās isfmejoscho balsi, bet winsch turpinaja:

"Ak, majoreenes kundse, man bija bail to zeret, bet tas buhtu bijis tik skaisi, ja wina buhtu ar meeru. Sche ir peežas werstes lihds tuwakajam ahrstam. Winai, kam tik weegla rofa un tik mihlestibas pilna firds, buhtu sche pilnam to darit, safeenot wahhtis, remdinot drudsi. Un, man rahdijās, katrs behdu mahhtais atrastu zeku us smalko damu algadscha mahjā. Zil dauds behdu ir stary nabageem, kuras ar laipnu wahrdu un firsnigu labwehlibu waretu tikt nowehrstas!"

"Bet tu pats, Gesta Berling?"

"Man ir saws darbs pee ehweles un dreijam, majoreenes kundse. Man jadshwo turpmat sawa ihpascha dshwe. Ja mana feewa newehlas eet ar manim kopā, tad man tam japadodas. Ja man tagad peefolitu wisas pasaules bagatibas, tās manis newilinatū; es gribu dshwot sawu pascha dshwi. Es turpmat gribu buht nabags wihrs stary semneekeem un palihdset teem, zil stahw manos spehkos. Teem arween wajaga kahda, kas teem kahsās un seemshwehtkos usspehle, kas noraksta teem wehstules behleem us sweeschumu — un es to waru. Bet nabagam, majoreenes kundse, man ir jabuht."

"Ja buhs jums behdiga dshwe, Gesta."

"Ak nē, majoreenes kundse, kahda ta newaretu buht, kad tikai mehš buhtu diwi, kas turetōs kopā. Bagatee un preezigeē nahktu pee mums tikpat labpraht ka nabagee. Muhsu mahjinā buhtu jautribas deesgan. Weefi netaunos, ka ehdeens teef pagatawots teem redsot un nemas nejustos apwainoti, ka peenahktos ehst pa diweem no weena schahwja."

"Un kahdu labumu tu zaur to atnestu, Gesta! Kahdu godu tu zaur to eemantotu?"

"Man buhtu goda deesgan, majoreenes kundse, ja nabadsigeē laudis pahris gadu pehz manas nahwes wehl kahdreis manis atminetos. Es buhtu deesgan labumu atneffis, ja eespehtu eestahdit pee katras mahjas pahri ahbelischu, eemahzit musikantam pahri no wezo meistaru melbijam, ganu sehnam filmalā kahdu skaisi dseefminu. Majoreenes kundse war drofchi pakautees, ka es esmu wehl tas pats wezais Gesta Berlings ka sendeenās. Sahdschas musikants — wis, par to es waru tapt; bet tas ir deesgan dauds. Man ir wehl dauds, dauds kas par labu jagreesch, bet noscheloschano un gaudas man neder. Es neffschu nabageem preeku, — tas buhs mans grehtu ispirschanas zeffsch! . . ."

"Gesta," fazija majoreene, "schahda dshwe ir par neezigu preeksch wihra ar tahdam dahwanam ka tu. Es gribu atdot tew Ekebi."

"Ak, majoreenes kundse!" issauzās winsch ar schaufmam. "Nedarat mani bagatu! Neustraumat man schahdu peenachumu! Neatraumat mani no nabageem!"

"Es gribu atdot tew un kawaleereem Ekebi," atkahrtoja majoreene. "Tu jau est dischens zilweks un topi no tautas swehtits. Es saku tagad tapat ka mana mahte: no schis deenas tu wari scho darbu nemt us sewis."

„Nē, majoreenes kundse, to newaram mehš peenemt, mehš, kas ešam juhs tā pahrpratuschi un sagahdajuschu jums tikdauds šahpju!“

„Es atdodu jums Etebi! Tu nedzirbi?“ Wina runaja stipri un aš, bes masatās laipnibas.

Gestu pahrnehma breešmigās bailes.

„Newedat wezus wihrus tahdā kahrbinaschanā, majoreenes kundse. Tas padaritu winus atkal par weeglprah-tigeem dsehrajeem. Bagati kawaleeri! Augstais Deews! Kas ar mums tad notiktos?“

„Es atdodu tew Etebi, Gesta, bet par to tew jasolas man, atdot tawai seewai brihwibu. Šahda masa, smalka dama tewim nepeederas. Wina ir šahā lahtschu semē pahrat dauds zeetuse; wina ilgojas tikt atpakaļ sawā gaischajā dšimtenē. Tew jaatkauj winai braukt projam. Par to es tewim dođu Etebi.“

Bet tagad gra-seene Elisabete no-metās pee majoreenes gultas zetos.

„Es wairs ne-ilgojos projam, majoreenes kundse. Mans wihrs ir mišklu usminejis un atradis to dšihwi, ko es waru dšihwot. Man naw jaet faltai un stingai tam lihdsās un jaatgahdina winam par noscheloschanu un fodu. To isdaris peeteekoschā mehrā truhkums un stringš darbs.

Zefu, kas wed pee nabageem un flimeem, es waru

staiगत bes grehta. Es wairs nebaidos no dšihwes sche-seemetos. Bet nedodat winam bagatibas, majoreenes kundse, — jo tad man naw ešpehjamš pee wina palikt.“

Majoreene pazehlās gultā sehbus.

„Juhs pagehrāt w i f u laimi few,“ wina draubeja ar duhri; „wifu laimi un wifu svehtibu. Nē, kawaleereem buhs dabut Etebi lai wini aiseet bojā. Wihreem un seewam ir jateel ischfirteem, lai gahstos samaitaschanā. Es esmu burwe, es esmu ragana un es g r i b u usmušinat juhs tikai us kaunu. Rahda man ir flawa, tahda es ari gribu buht.“

Wina panehma wehstuli un eefweeda Gestam seja. Melnais papirs noplhwoja us grihdas. Gesta to pasina.

„Tu eš pret mani apgrehlojees, Gesta. Tu eš pah-pratis to, lura tew ir bijuse par mahti. Waj tu us-droschinees leegtees nemt us fewi is manām rokam fodu?“

Tew ir Etebi japeenem un ta kluhs par tawu samaitaschanu, jo tu eš wahjsh. Tew ir tawa seewa jasuhsta us mahjam, tā lai tew nebuhtu neweena, kam tewi glahbt. Tew jamiršt ar tikpat nizinatu un eenihstu wahrdu tā man. Par Margareti Zelsing pehž nahwes tik teiks, ka wina bija burwe un ragana; par tewi lai teef fazits: Winsch bija postitajs, semneeku suhzejs!“

Wina šalima sawos spilwenos un wifs kluwa kluwu. Te natts klušumā atskaneja dohjs šteens. Tam sekoja otrs un treschš. Leelais steenu ahmurs bija sawu tumscho darbu eesahzis.

„Klau!“ fazija Gesta Berlings. „Tā škan Margaretas Zelsing aiskapa flawa. Tee naw peedsehrušchu kawaleeru joki. Ta ir darba uswaras himna, dšeedata par godu firmai, ustizigai strahdneezei. Paldees! wina škan, paldees par labo darbu, paldees par maiši, ko tu nabageem

Wahju leitnants Helms.

Anglu leitnants Brandons.

dewuse, paldees par zekeem, kuruš tu laususe, paldees par dšihwoffeem, ko tu uszehluse, paldees par preekeem, kureem tu atwehruse sawu dwehšeli! — Paldees! wina šaka, duš meera, tawam darbam buhs dšihwot un pastahwet. Tawš nams paliks muhscham atwehrtš laimi nesejam darbam! Paldees! wina teiz, — un nesodi muhs, kas ešam maldijuschees. Tu, kas tagad gatawojees zekā us meera mahjam, peemini muhs, wehl dšihwos, ar mišlestibu.“

Gesta apluša. Bet ahmurs turpinaja runat. Katra balšs, kas lahdreis fazijuse majoreenei ko labu un mišklu, fajauzās ar ahmura škanam. Pamasam nošuda asee waišsti no winas fejas. Ta kluwa šahba un rahdijās, ka nahwe isplehstu pahr winu sawus spahrnuš.

Genahza Anna Lise un pasinoja, ka no Hegforses aizi-natee kungi esot klahst. Majoreene aishubtija to atpakaļ: wina wairs newehlejās testamenti taišt.

„Gesta Berling, tu spehka un dšihwibas zilweks, tà tu wehl reis efi palizis uswaretajs. Noleezees pee manis, lai es terwi waru svehetit.“

Drudšis atgreesjās ar diwlahrschu spehtu. Gesahkās nahwes zihna. Meesai wehl peenahjās pahrzeest smagas mokas, bet dwehsele drihs ween wairs nesinaja no ta wisa ne neeka. Wina eeguwa skatu us debesim, kas atweras preeksch mireja azim.

Pagahja stunda un smagā nahwes zihna bija isjihnita. Wina guleja tik meera pilna un jauka, ka aplahrtstahwetaji bija dšiti aistustinati.

„Mana mihlā, wežā majoreene,“ fazija Gesta Berlings. „Tahdu es terwi jau reis esmu redsejis. Tagad Margareta Belsing ir atkal atdšihwojusēs. Tagad wina nekad wairs nepasubis, lai dotu weetu Etebi majoreenei.“

* * *

Kad kawaleeri bija atgreesuschees no smehdes, wini sa-nehma sinu par majoreenes nahwi.

„Waj wina dširdeja ahmuru?“ tee prafija. Wina bija to dširdejuse un ar to teem bija jaapmeerinajas.

Wehslak wini dabuja sinat, ka wina ir gribejuse no wehlet teem Etebi, bet ka testaments naw bijis usrakstits. To wini usskatija kà leelu pagodinaschanu un lihds muhscha galam bija us to masleet lepni. Bet neweens nekad nedširdeja, ka tee buhtu kahdreis par scho pasuschanā aishgahjuscho bagatibu scheljojuschees.

Stahsta ari, kà Gesta Berlings schajā seemshwehtku nakti, stahwedams blakus sawai jaunajai kundsei, turejis kawaleereem pehdejo runu. Winsch bija noskumis par winu likteni, ka teem nu Etebi jaatstahj. Wirus sagaidija wezuma nespehts un sahpes. Wezu, kurp winsch ari neeetu, wisur sagaida tikai wehša usnemschana un salti wahrdi. Kabaga kawaleereem, kam jausnem dšihwollis pee semneekem, naw nekahda jautrā dšihwe: no draugeem un dšihwes daschadibam schkirts, winsch weentulibā lehnam nowihst kà nolaušta pufe . . .

Tā runaja winsch us teem, scheem besruhpijageem, laimes pahrmainās nozeetinatajeem wihreem. Wehl reis winsch usrunaja tos par deewischkigeem un brunineekem, kas nahkuschī atnest schai dsels semē un dsels laimeta preekus. Bet winsch skumstot par to, ka dahrs, kurā pazetas taurinu spahrnotee preeki, top peemeklets no dšihwes postitajām ehnam un wina augti aiseet bojā.

Winsch gan sinot, ka preeki esot leels dahrgums preeksch schis pasaulēs behrneem, un ari, zif tee nepeezeeschami. Bet lihdsigi gruhtai mihlāi muhschigi gukot pahr semi jautajums, kà zilweks waretu buht reišā labs un laimigs. Ari wini neefot spehjuschi lihds schim schis mihklas atrisinat. Bet tagad winsch zerot, ka tee buhschot mahzi-juschees atminejumu atrast; ka tee wif buhschot to eemahziuschees schai preeku un zeeschanu, laimes un truhktumu pilnajā gadā.

Nomodā.

W. Damberga.

Winsch atkal atnahza mahjās noguris. Metās krehsla, bet istabā bij jau fatumšs, jo weenigais logs laida maj gaismas. Gurdeem fokeem peegahjis pee galda, tas drufstu padomaja kà aismiršees un tad nosehdās lehnkrehslā, kas bij eewetots istabas tumschakā kaktā. Winam patika krehsla un lehnkrehslis. Winsch sehdeja tad wakaros, grimdams sawā sšepenā pasaulē.

War teikt ka tas sapnoja wehja un tā daschreis domaja Anšs Walds. Bet dšitaki pahrdomadams scho jautajumu, winsch nahza pee preteja sšehdseena. Winsch pat pahrliezinajās ka sapnoschanai reala nosihme, par peemehru, kad winsch atminejās sawu isšlaidibu un nerwofitati.

Winsch beeschi nodewās sapnoschanai. Meisam tam eenahza prahtā, ka buhtu labak pahrdomat kahdu dšihwes jautajumu, jo tad rastos nepeezeeschamā smadsenu dšiziplina, bet kad winsch eeshdās lehnkrehslā un sahka domat, winsch juta smadsenes naidigu pretstrahwu. Winsch atmeta ar rofu jo sinaja ka wifas eerunas weltas.

Wina sapnu un eedomu preekschmets Walerija patika Waldam sawa maiguma pehz, un ar laiku winsch sahka arweenu atminetees kà wina smaidija. Wehl reis tas bija redsejis tahdu smaidu, brauzot wagonā kahdai sšewschai seeweetei. Bet ari Walerija reti smaidija tā. Sehdedams

pee klaweerem tas gribeja skanās attehlot Walerijas smaidu. Winsch ilgi mekleja afordus, lihds apstahjās us weeglam apsinigām Rokoka skanam, weeglam un stingram. Un Walerija wisa eedegās wina preekschā, wisa kà stahweja skatidamās us winu pahr plezu. Bet Walds sehdeja neustedamees, kà bihdamees aishbaidit aishdeguschos tehlu.

Apmehram no schi laika Walds sahka sapnot. Saw agrat tas bija sapnojis, bet teikdams, ka Walds no schi laika sahka sapnot, es domaju zitu. Ir sapni un sapni. Ir sapni, kurus atmodamees neatminam waj drihs aishmirstam un ir sapni, kuri aishes lihds daku no muhsu dwehseles, wismas ilgi paleek atminā. Dtree atschkiras no pirmajeem zaur to, ka katris winu sahktums teel dšiti pahrdšihwots un dwehsele wisa nogrimst sapni.

Un schowakar Walds atkal sapnoja. Lai ahrpasauļe ne-trauzetu to, winsch sehdeja aismeebšis azis. Sahtumā Walds redseja tikai Walerijas smaidu, tad pamasam nozeizās winas gihmja panti un beigās, ka islahpdama no tumsas, wina wisa eedegās wina preekschā. Un tad winsch sahka atschkirt aplahrtni.

Wini salassjuschees wairaki jauni zilweki atsewischlā salonā, kuresch wahji apgaismots. Wini wif safehdufchees us sofaja un krehfleem un wineem preti pelesi-sšigani

spihd leels spoguls. Wini wiš zeešch klusu, jo mas pašist weens otu. Walerija fešch, uslituse rokas us lehnkrehfla malam. Wina flatas ar šawām drušku wiltigi starošochām azim un us winas luhpam usaušt weegls apšnigs smaids. Un šchis smaids atkal modina Waldā šapnu weefuli un wina aušis šlan weegli apšnigās Rokoto flanas. Winsch juht, ka wina šrds ahtri pulst un rokas drušku trihz no nervosa usbudinajuma. Bet wiš zeešch klusu. Walerija flatas us semi un nekustas. Us krehfla lehnes fešch šlaika tumschmate un winas baltais štahws relješi atdalas us istabas wahji apgaismotās feenas. Winas masatā mahša fešch isflehjušes krehflā un flatas us Waldū. Par diwu studentu sejam lido weegli šmaidi. Leelā, peleki šilganā spoguli daka no istabas dubultojošas.

Walerija pazekas un peeeet pee klaweerem. Pirmos muštās afordos isgaisst šastingums. Wiš uselpo brihwati. Walds flatas Walerijā no muguras ilgi, lihds nogurumam. Wiš šahst kust miglā, šapluhst ar waldošcho puškrehflu. Winsch reds tikai Waleriju. Wina špehlē, tam leekas, Šchopenu. Šlanas pluhst maigas un tumschi wiknodamas.

Kad Walds atflatas, tas reds, ka istaba zita. Pirmais eespaids, ka wiš winā melns: us kolonam atbalstitee greesti melnā šamtā; melns šamts apšlahj feenas ar dšiteem logeem, aš kureem špoškojas naktš. Grihdas šega tumschi šarkanā šamtā un istabā deg, isnemot weenu kattu wasla šwezes dšeltenā pašā gaismā. No mebelem un zilwekeem kriht us grihdu un šeenam nenoteiktas ehnas, kas trihzošchā gaismā nemeerigi štraida. Weeš fešch šastingušchās pošās. Šejas teem dšeltenigā gaisā nedšihwas, bešjuhtigas. Ašis luhškojas šihwi.

Walda usmanibu šahst peewillt tumschais neapgaismotais katts. Šahstumā tas neiššchir neta, bet newar nowehšt flata no ta. Winam leekas, winsch reds no greesteem nolaišchamees ašškara melnās krotas. Waldam šrds eedrebas baigās šojuhšās.

Walerija špehlē, bet klaweeres šlan dohji. Muštās flanas dšeešt un Waldam leekas, ka šlanu šlahpeschanas zehšlons šlehpjas atmosferā. Winā kaut kas šmaješochs un

un šmagi usgulštošochs. Walds nenowehtšdamees flatas melnajā kattā. Waldam leekas, ka is wina us Waleriju gluhn diwas štaistas, šahras wehtšcha azis. Walds juht ka newar pakustinat neweenu ložekli. Bet klaweeres šlan dohjat un šlanas trihz, kā luhgdamās... Tad ašškars pašchirras un kaut kas melns, kaut kas widuwejš štarp zilweku un mehrkaki, kaut kas melns isleen no tumschā katta. Garas špalwainas rokas šahri isšteeplas pret Waleriju un krehflā pašb baltu šobu rinda. Walds kā šastindšis un nenowehtšch flata no miglaini špihdošchām wehtšcha azim.

Ottos Raumans ar ta pašchahweju daittu.

Winsch juht ka Walerija trihz, ka baltu kleešeens dšimst winas kruhtis un kaut kas melns, kaut kas widuwejš štarp zilweku un mehrkaki wiršas arween tuwal tai. Wehl azumirkliš un špalwainās rokas to apššaus. Bet Walerija atflatas un — tai us luhpam usaušt agrakais dšihwibas pilnais maigais smaids.

— Tas ir šapnis, — šata wina, peezekas un peeeet pee Walda ar gaischu šmaidu apleedama to, kā ar šaules gaismu, kuras špihdumā tas reds pušlabšrdigu, pušdšihw-neežistu pehtika šmaidu.

Šaules wilns.

Arwida Špodra dšejols.

Ar šelta štaru kroni wihts,
Ar weeglu wehja puhti,
Tu nolaidees kā mahšonits,
Us manu šlimo kruhti.

Kā winā lai wairs šehras miht
Un weentutajee šahsti,
Kur tu to nebeids šaššidit
Un mišlas glahšteem glahsti? —

Es juhtu, juhtu: šlanas pluhst
Un šahrtas dširštis kaišas
Un kaut kas aug, un kaut kas kuhst
Un raišas, raišas, raišas! . . .

Dsejneeks un draugs.

W. Damberga dsejols.

Draugs: Kamdeht, mans dsejneek, domās grimis,
Kahds tawā preekschā sapnains tehls?
Jau sen tawš pantu swans ir rimis,
Man, tawam draugam, tewis schehl. —

Dsejneeks: Man apnikuschi panti, rihmes . . .

Draugs: Bet kas to domās, kas to sihmēs!
Kahds uguns hwehlo tawās azis!
Tu leezees Muhšas eedwehsmets,
Kad tšchalo dsejas awots swehts.

Dsejneeks: Kas noteek dsejneekā, kas fazis? . . .
Es atminos. kad pirmos gados
No Muhšas tiku apmeklets,
Kad wišs bij brihnums, wišs bij rets,
(Kas schahdu swehtlainibu atdos?)
Ka, buhdams tad tik mahksleneeks,
Uš pašauli es meerigs wehros,
Kad bij par wifu weenads preeks,
Kad dabā buhdams neatdsehros
Un weegli — fewi nogrimstot —
Bij krahsu spilgtu glesnu dot.
Bet tad jau agri bija nemts
Man staki trošchnains dšihwes preeks;
(So pamodees bij mahksleneeks;)
No liktena bij agri lemts
Buht manai dwehšlei šapna walgā.
Kā dšihwe rit, man bij weenalga;
Es behgu dabas weentulibā;
Es biju tumschu flanu pilns;
Kā ehrglis modās mana griba
Un mani nesa spehzigš wilns.
Es steidsjos tad par wifu dsejot,
Par to, weenalga. Šapnos tihts
Es wifu pantos šaktu swejot; —
Bet šapnains bij mans dsejas rihts
Man truhka juhtu kaislu, strauju,
Es nesauzu uš dšihwes kauju;
Un notikās tad negaidits.

Draugs: Kas notizis ar tewi, stahsti!

Dsejneeks: Ak skuhpsti, apšlaweeni, glahsti
Un winu neprahts winu preeks
Ir pehkschni aishawuschi mani

Un šaldā aismirstibā tani
Ir dsejneeks palizis kà leeks.

Draugs: Tad behds no skuhpsteem, dsejneeks, behds
Pret wineem sawu šrdi flehds!

Dsejneeks: Pee augstā Deewa tewim swehru:
Schis padoms tawš ir schoreis leeks!
Es wifu sawā šrdi swehru,
Bet kas man laimi baudit leegs!
Ja, wišs es mihlestibas warā!
Ja, mani walda neprahts ween!
Wišs šatumšs ir manā garā
Un tikai winai dwehšle deen!
Es sinu, ka no laika wina
Mans dsejas awots šahjis šhkt,
Bet ja ar buhtu mana šina,
Tad tomehr mihlestibā slihgt
Es nerimtu; nē, kamdeht ari?
Waj fewim eedomatees wari,
Ko nosihmē schos lahstus just,
Schās rokas, luhpas, maigo šahwu?
Waj šini — šini, kad to šahwu
Man likās apšina šahks šust!

Draugs: Ak, dsejneek, fewis nepahrdod;
Tas laimi weentulibā rod.

Dsejneeks: Ak, atšahj padomus mans draugs!
Ja manā dwehšle wehrtees spehtu
Bes aishdomam tawš azuraugs,
Tad mihlas gaismu nepahrspehtu
Tas redsetu. Un ak, uš reis,
Kad winu šatiku, es mokas
Un laimi pašinu bes mehra
Un apšahwās ap mani rokas
Un tumschs un neredsets wehl fejs
Par mani nolezgās un swehrā
Tam neparasti dega flats
Un bija tomehr reisā pats
Tik baigs, tik laimes šolofchs maigs
Un dega tahds ap winu šaigs,
Ka pašauļe un daba wifa
Man azu preekschā pehkschni dšifa . . .

Nepabeigtā simfonija par laimi.

Tufneldas Schuster.

Konzertu apmekleja tikai aš peeklahjibas. Un tā ka schaurās lahabdas kurpēs. Neweens negribeja scho isdewibu eeejas mašsa bija augsta, wareja gehrbtees dekoltetās notawet.

fleitēs, pee fruhstim peekahrt ordenus un šahjas eetehrpt

Garderobe bija pahrpildita. Wišs druhšmejās ap špo-

gufeem; damas uflahpa weena otrai uf fchlepem un ar steigu atwainojās. Winaš apflatiņa ſarvus gresnos apgehrbus un klufi ſirdijās, ka nebija peekahpuſchās ſchuwejai, kad ta gribejuſe iſgreesumu taiſt daudš dſifaku.

Atſkaneja pirmais ſwans, un atgahdinaja publikai kadeht wina ſcheit ſanahkuſe. Wina eenehma ſablē weetu uf ſarkaneem mihtſteem krehſleem, iſlaſiņa pawirſchi programu waj raidiņa ſtatus, kuri bija kà ugunigas bultas.

Wiſt apluſa.

Dirigents uflahpa uf paaugſtinajuma. Wina ſkats ſlihbeja pahr kailajeem plezeem un rokam un wiſch paſmaidiņa ironiſki, glaimojoſchi, uſaižinoſchi. Wiſas ſeerweetes winā noraudſiņas. Winaš wiſas winu miſheja tadeht, ka winam bija deenwidneeka iſſkats.

Wiſch pazehla taktis ſiſti.

Un ſimfonija eeſahās.

Kluſt jautaja klarnetes, tſchello nopeetni atbilbeja. No guruſchās ilgas pazehla galwu un raudſiņas tuſſchajā tahlē. Tad wijoles paſchlihra ſarkani-wioleto ſamta preeſchkaru. Tuhlin peefkrehja oboe un harfe. Likās ka pahr ſaulē mirdſoſchu glahſchu juntu ſlihdetu ſarkanaš rudens lapas. Maſas baltaš rozinaš aizinaja un ſkandinaja ſilus pulſſeniſchus. Beepeſchi iſlauſās tuba uf ahru un žihniņas ar baſunem. Taurus aiſ duſmam wiſu ſatreeja. Mutu-kodamaš pazehlās bungas un baſes peebalfoja. Pa ſtarpam bejoja tahdaš dſeltenaš uguntinaš. — Tà ſahlās žihna pehž laimes.

Balta dwehſelite maldaš, lauſa rokaš, ſauz, luhdſas — neweens nedſird. Wiſu prahti neaprobeſchoti: wiſs weens, kur nokluhſt — debejſs waj eſt! Jo žilwekš neta nepraſa, ja grih ſewi apmeerinat. Pahr puķaino pſawu gul aſniš ſamirkuſe migla. Wijoles ſneedš weena otrai rotu un aiſnes ſkanaš pee meera. Štati eeſleedſas pikoloſleite — taš ir weenigaiš mofu pilnais kleeđſeens.

Nerwoſi nodreb domaš, un ordeni, kuri duš pee lungu truhitim, klufi eeſkanaš, un jautajoſchi wini ſaſtataš.

Tſchello ſmaidot apkampj iſmiſuſcho dwehſeliti un dſeed winai dſeeſmu par laimi — par ſahpem.

Melnā plihwurā ſatinuſchās tuwojaš ſahpes, kuraš paſina tikai taš, kaš ſaraktliņa ſimfoniju. Tāš ir ſahpes, kurām naw wahrdu, kuraš neweens nepaſiht. Žilwekš, kuſch domā tāš eeguwiš redſejiš tikai weenu dafinu no tām. Šhišās ſahpes ir ſatufiš wiſs ſehraiš, weentuligaiš, ko žilwekš wirš ſemeš iſžeetiš. No wiſam ſirdim, kuraš

fen apſtahjuſchās pulſtet, palika pahri nopuhta, — weenigā ſkana, kura iſlauſās iſ dwehſeles, kad ta newareja wairš panest ſemeš laimi.

Laime naw nekāš gaiſchš un jautrš. Wina negawilē, kà ſaſtapuſchās ſleites un klarnetes ſkanaš.

Laime ir klufa un meeriga. Laimei naw wahrdu. Tagad ir ſimfonijai leelaiš ſtarpbrihdiš. Wiſt klaufaš un gaida elpu aiſturejuſchi. Tà dabā, kad rihts auſt, un ſauſe ar pirmo ſoli aiſſar ſemi, lai uflahpitu uf ſawa augſtā debefu trona, wiſs klaufaš un nodreb. Neweens žilwekš newar aptwert laimi, bet ja dſejneeka ſirdš aſno — wina nah. — Tà dſeed wijoles par muhſchigo laimi.

Un atkal jautā nedroſchi klarnetes. — Kaš ir laime? Un dobjaiš tſchello atbild. — Laime ir meerkš, kuſch kà rafaš pileens turāš pee ſeeda un kuru ſauſe rihtoš ſtuhpſtit nah. Laime ir kà elpa pehž pehrtona negaiſa, tik apmeerinoſcha un klufa. Bet ſtarp kaudim naw laimeš. Wina lido pahr winu galwam, wina gul ſem winu kahjam. Kaudis ſamin to, raud un neſin, ka winu dwehſele wehrpi deenu no deenaš jaunu. Jo laime ir ſmalta kà ſirnehta tihkš un ſpehžiga kà wehtra.

Programaš tſchab, — publika gaida konzerta beigaš. Tur winā ſtuhri ſehſch kahdš žilwekš. Wiſch zeefchi ſanehmis rokaš un leekaš, ka tāš buhtu ſakaltaš. Ta bija wiſſliktā weeta ſahlē. Newareja dirigenta redſet, tadeht bifeti weenmehr atdahwinaja. Weena kolonaš ehna truſtojaš ar otru taiſni tai weetā, kur ſehbeja žilwekš ar ſanemtajām rokam. Wiſch bija atſlehjiš galwu, ſeja bija bahla un luhpaš degoſchi ſarkanaš kà plaukſtoſchaš roſeš ſirdſaſniš.

Muſika bija tik weegla kà ſeedona nakts wehjinſch. Klufa luhgſchana lidoja ap trona lukturēem, kuru gaiſma kà wiltotš ſauſeš ſeltš lija pahr kaudim. Wini ſehbeja kà nedſihwi, tureja rokaš programaš un garlaitojaš. Wijoles eeſah. Likās ka no ſeedeem un lapam rafa ſlihdetu, likās ka kaut kur klufi raudatu. Ta bija laime. Laime ir atpeſtita no preekeem, jo preekoš naw ſahpju. Laime ir ſahpju dwehſele . . .

Žilwekam, kuſch to ſinaja, un kuſch uſraktliņa ſimfoniju, ſaluhſa ſirdš, pirms wiſch to nobeidsa. Tomehr katru reiſi, kad ſpehlē nepabeigto ſimfoniju, weens peedſihwo winaš beigaš. Wiſch ſajuht laimi un ſabruht ſem winaš naſtaš.

Bet publika ſt plaukſtās un domā, ka kapelmeiſterš ſchoreiſ toti ſkaiſti dirigejiš.

Dalchadi raksti.

Maſas tautas. Romaš keiſariſteš ſlawenaiš wehſturneekš Guljelmo Ferrero eeweetojiš frantiſchu laikrakſtā „Figaro“ intereſantu apzerejumu par „maſam tautam“, par winu noſihmi tagadejā žiwiliſajā un par teem apſtahkeem, kuri labwehligi winu attihſtibai un kuru truhſt

leelajām tautam, kaš apweenojuſchās warenoš un leeliſkoš walſiš organiſmoš. Ferrero ſahk no eeſpaideem, kahduš wiſch dabujiš no ſchweizijaš: tagadejā ſchweizija ar ſawu augſto garigo un materialo kulturu pamudinajuſe winu pahrdomat ari par wairak wiſpahreju jautajumu —

par tagadejo maso tautu attihstibas apstahfeem. — Kas gan preeksch 100 gadeem buhtu warejis paredset, ka schis masais Ciropas laktinsch, kuru apklahj neaugligu kaluu augstumi, eeguhs tahdu leelu nosihmi? Agrat Schweizija nespehja paehdinat fawus eemihneetus, wina tapeh3 fawus pilfonus suhtija us wisam pasaules malam, lai tee eet pelnit deenischtu maissi; un ahrpus fawas teh-wijas robescham meh3 winus atrodam wisados stahwofkos: tee ir konditeri, polizisti, schandarmi un weseli ihreti kara pulki. Un tagad us Schweiziju dodas wehl laudis no zitam beeschi apdshwotam semem. Wina fasneeguse eeweh-rojamu ruhpnenezibu, wina ir kluwuse finansials spehks, kas fawu eespaidu peerahda wisos Ciropas tirgos; wisai originali wina pratuse attihstit widejas isglitibas daschadas fistemis; winas augstfoklas bauda labu flawu wisā pasaulē un us tām fanah3 studenti no wisas Ciropas un Amerikas. Kur ir zehloni schahdai Schweizijas apbrihnos-jamai attihstibai? Wes schaubam tahdu ir dauds un daschadu. Saewehro isdewigā geografiskā gultne un Ciropas techni-fkais progress pa pehdejeem 50 gadeem, un ari nazionalais raksturs. Triju tautu apweeniba, kura ar wisu walodu daschadibu un kulturistu tradiziju neweenadibu palaimejas fakopotees meerigā wispahrejā darbā, pahrwehrtā par spehku to, kas zitados apstahkos wareja buht par wahjibas un panihkuma zehloni. Bet pee wisa ta peeweenojas wehl weens zehlonis, kuru war dehwtet par wahjuma spehku — masais plaschums.

Sa ari koti beeschi runā par leelu walstju neschkobamu pahrakumu, tad wehsture itweenā lappuse rahda mums, kahda loma daschados laikos peekrituse ari masajam wal-stinam. Saatgahdinajas tikai wesela rinda greeku koloniju, Florenzes waj Wenizijas sposchās lomas. Bet muhsu laitmets ir fewischki isdewigs preeksch masam, darbigam un energiskam tautam. Sa ilgi kari ir postigi masai walstij, tad tagadejais Ciropas meera laitmets winam no-droschina neatkaribu un lihds ar to atswabina winas no wisam gruhitibam, kuras ahrsemju politika fazet leelam walstim. Warbuht ka masam tautam Ciropā wehl nekad naw bijis tik mas eemeclu buht nemeerā ar fawu stary-tautisko stahwofki, kā tagad. Bet wehl leelaks labums zekas masajam wajstim no muhsu tagadejās ziwilifazijas techniskā rakstura. Tagadejo laiku politiskās, administra-tiwās un ekonomiskās eestahdes ir wisai fareschgitas: wina eerihtojums pamatojas us darba dalischanas prinzipu, un tapeh3 tās prasa jo pilnigu organizaciju, it ihpafchi daschadu indiwiduelu spehju prahtigu isleetoschanu. Winas reis3 prasa darbu un fintetiskās spehjas no sapraschas, ka ne-eewehrots nepaleet ne masalais fiktums. Bet gruhitibam ar tik fareschgitu eestahschu prahtigu eerihotoschanu un wadi-schanu materiali wajaga peeaugt lihds ar zilweku flaita un intereschu peeaugschanu, par ko jaruhpejas walsts orga-nisazijai; no tam saprotams, tapeh3 schahdas eestahdes masās walstis war buht pilnigakas, kur tām jaaprobe-

schojas ar masakeem apmeheem. Kas bijis Amerikā, tas fin, kahdā mehrā leelais plaschums apgruhtina dselszjektu, administrazijas, skolu organizaciju.

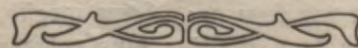
Laitam ari preeksch tagadejam walstim pastahw finamas robeschas teritocijā un eedshwotaju flaitā, kuras nedrihst pahrakahpt, ja negrib atdurtees us mastustigu politisku, administratiwu un ekonomistu organizaciju.

Tapeh3 masam tautam, ja tām peemih3 usnehmibas gars un energija, arween buhs fawa nosihme pat tahdā laitmetā, kura raduschees milsiski walsts organizimi. Sawā sozialā organizacijā winas war panah3t leelaku pilnibu un zaur to winas war darit dsiku eespaidu us progresa wis-pahreju attihstischanos. To sapratuse neween Schweizija, to sapratuschas ari Holandija un Belgija. Trihs minetas walstis zaur fawu zihtigo darbibu pratuschas Ciropā eeguht tahdu stahwofki, kas nebuht nestahw famehrā ar wina teritoriju un eedshwotaju flaitu.

Wislabak preeksch masas tautas (pareisati nazijas), ja winai ir waloda ta pate, kahda kahdai leelai tautai, kura dara leelu eespaidu us tagadejo ziwilifaziju. Belgijai ar fawu frantschu walodu ir leelas preekschrozibas pret Holandiju. Bet wislabakos apstahkos atrodas Schweizija, kurai ir trihs walodas un zaur kura ta stahw sakarā ar Ciropas trim galwenam kulturam.

„L. Atb.“

Pasaulis un semes putekki. Pee putekkeem, kuri atrodas gaisā un nepanesami usmahzas zilwekeem, peekstai-tami ari fodreju bagatee duhmi. Sem fodrejeem parasti saprot fihkas ogu dakinas. Tomehr schis usstats ir nepa-reiss. Jaunakee pehtijumi, kuras isdarija ar spektroskopu rahda, ka fodreji fatur pa leelakai datai koti dauds meta-lisku pamatiweelu. Wes dsels un kalzija wini wehl fatur nikeli, manganu, kaparu un fudrabu. Fabritu sturstenū duhmi fatur wehl wairak elementu nekā kehka sturstena duhmi. Tadeht ari tur war useet, kaut neezigā daudsumā, koti retus metalus, kā rubidiju, galiju, indiju un tallju. Par to ir japateizas weenigi jaunako laiku smalki isstrah-datai pehtneezibas metodei. Tā par peem. tagad ir sinams, ka par retu turetais galijs ir atrodams kaut kura puteklu waj duhmu weidā. Tagad ari nikeli atron putekkos, kuri zaur leetu teeschi no mahkoneem nahfuschki, kā ari duhmos un semes putekkos. Putekki, kuras nones lejā leetus lahses, ir zehluschees debes3 telpās. Schahdi pasaulis putekki peh3 fawa kimiskā fastahwa pilnigi lihdsinas meteoreem un ir apbalwoti ar magnetiskām ihpafschibam. Wini nah3 beeschi no gaisa ari bes leetus, kā tas notika 1897. g. nowembri klusā gaischā nakti, un wina fastahwam naw ne-kahdas lihdsibas ar wulkaniskeem waj ruhpnenezibas pelneem. Stary putekkeem un miglu walda sinams sakars, jo pehdejā rodas tad, kad pirmo ir pahrak dauds. Sa leela ruhpnee-zibas pilsehta ir eetih3ta miglā, tad winas atmosferā pelb daschadakee elementi, kuri, saprotams, ir koti neezigi un eeraugami weenigi ar mahksligi pastiprinatu ahrkabrtigu asu, finatnisku azi.

Apfkats.

Widsemes Wispahrderigās un Ekonomiskās Sozietates darbība 1909. gadā.

Mums jāevehro muhsu leelgruntneeku fainneeziskā kustība un politika, lai finatum, uš ko winu prahti teežas. To pa dafai waram isdarit, nembami wehrā, tā darbojas winu arodneeziskā beedriba, Ekonomiskā Sozietate. No nesen isnabfufchā gada pahrskata waram atfihmet felofchu par winas pagahjufchā gada darbibu.

Gada fapulzi fch. g. janwari atklahjis preefchneeks landrahts G. fon Dettingens, starp zitu fchahdi issazidamees: fchis gads mums war nest tahtatas smagas nastas — ir paredsams eenahkuma nodoklis, tāpat paredsama wispahrejo semes nodoklu paaugstinafchana. Labibas ekfporta leetā Sozietate falopojufe atteezigos materialus un tos eefneegufe weenam walsts padomes lozeklim isleetoschanai. Gestahdes nodibinafchana padoma doschanai fainneezibas weschana gan wehl naw notifufe, bet leetu wirsa uš preefchu, un ja fchi eestahde nodibinafees, ta warēs ari dot atfaukfmes par fainneezibu uflabojumeem, darot zaur to eefpaidu uš hipoteku un personalkredita atwehleschanu. Fon Dettingens issafa wehleschanos, lai isdotos wehl fchogad dabut atkauju dibinat paschu laulfaimneezibas banku, kura ari stahwetu fakarā ar eestahdi preefch padoma doschanas fainneezibas weschana. Ar Igaunijas laulfaimneezibas beedribu kopā dibinamās muischu pahrwaldneeku skolas apstiprinafchana wehl neefot no waldbibas peenahkufe un no fchi apdoma neattahpfchotees (skola pehdejās deenās ari apstiprinata). Sozietate greesufes pee muischneezibas konwenta ar preefchlikumu, organiset Widsemē (faprotams, uš semes kafes rehina) agrarstatistiku, jo bes tahdas newar, tā peenahkas, waldbibas eestahdem aprahdit laulfaimneezibas wajadfibas. Statistikas truhkuma dehl Ekonomiskā Sozietate newarejufe ari aistahwet degwihna dedfinatawu intrefes. Tatschu wehlamās statistikās eekahrtofchanai stahwot daudf fchkehrfchu zekā, un labi buhtu, ja tos waretu nowehrft. Fon Dettingens nobeids fawu runu, ka, ja wifs nodomatais wehl neefot iswests, tad leelala waina pee tam bijufe ahrejeem fchkehrfchkeem un lihdselku truhkumam.

Ekonomiskās Sozietates sekretars fon Stryks fawā referatā par lopahrstneezibas komifju runadams, issakas, ka Widsemē nepeeteefot ar tagadejeem lopahrsteem, kuri fawu isglijhibu baudijufchi Kreewijā, bet wajagot isdabut atkauju peelaisf lopahrstus, kas isglijtojufchees ahfsemēs. Preefch Widsemes laulfaimneeku, tihlab tahdu, kureem peeder brunneezibas muischas, tā ari tahdu, kas tahdas nomā un pahrwalda (leelgruntneeku), apweenoschanas jagahdajot solidakas formas. Beedribu wakigās faites neefot peeteefofchas, tāpat tā winu, pehz paraugu statuteem nemitās nenoteiktās formas. Schis pastahwofchās likuma formas apmeerinot pa dafai titai polizijas praftbas, bet ari bes peeteefofcheem panahkumeem. Dot teeftkai apstnai un winas konfekwenzem tahdu isteikmi, tahdu modernā dshwe prafa, tās nespējot. Tahdās semēs, kuru dshwe ritot zeschakās teeftbu formās, nekā tās Kreewijā eefpehjams,

zefu noteizot fainneeziskās dshwes wajadfibas un fcho semju likumdoschana noteiktai, nekā tās Kreewijā noteefot, fefojot fchahdai attihstibai, dodama tam wifam likuma spehtu, kas par derigu israhdijeēs. Schahdu labklahjibu weizinoschu un wadoschu jaunu likumu mums neefot.

Preefchlikumā muischneezibas konwenta par statistikas nokahrtofchanu Widsemē, landrahts G. fon Dettingens isfakas, ka statistikas truhkums teefot jo deenas jo juhtamaks wifos tahdos gadijumos, kur tahdi foti jasper tautfaimneezibas labā, jeb kur muhsu laulfaimneezibas interefchu aistahweem janem stahwoflis waj nu no waldbibas faizinatās kongresos, waj dodot atfaukfmes uš peeprahfjumeem, fihmejotees uš muitas, nodoklu un ziteem jautajumeem. Aisrahdjumeem, kuras newarot dibinat uš weetejo statistiku, faprotams, truhfstot wajadfigā fwara. Sewifchi leela nofihme statistikai buhtu Widsemes agrarjautajumā, jo ar winas palihdsibu waretu peerahdit Widsemes weseligos apstahklus, ka fche semes truhkums wehl nenofihmē nabadsibu, un ka ne semes truhkums, bet strahdneeku truhkums atfihstams par leelako kulturas traufekli. Un neween preefch semes laulfaimneezifku un politifku interefchu aistahwefchanas statistika war dot rokā wajadfigos peerahdjumu eerofchus, bet tahdi ir ar' wajadfigi pee darbeem kongresos un likumdoschanas eestahdes, kur tahdos gadijumos wifam kreewu semstwu gubernam statistifku materialu netrufkst. Waretu warbuht domat, ka fagaidot paschwaldibas eestahfchu drihsu eewefchanu Baltijā, ar statistikas nokahrtofchanu nebuhtu ko steigtees, bet tas efot tomehr jadara, jo, tā tas efot redsams, semstwas par daudf naudas isdodot preefch statistikas un ari peenemot deenestā wifai fchaubigus zilwekus, un otrahrt, nokahrtojot agrarstatistiku uš weenlahrfchakeem pamateem eepreefch paschwaldibas eewefchanas, tiftu nowehrsta semes turpmaka apgruhfinafchana ar newajadfigeem isdewumeem, un tad ari tagad fcho organifaziju waretu radit ar muischu walschu, brunneezibas un brunneezibas statistifkā biroja lihdsdarbibu un palihdsibu, kas paschwaldibas laika wairs nebuhs eefpehjams. Kā labs pamats noderetu patlaban isdaritā semes wehrteschana. Un kas wehl, lihdsfchinejais semes wehrteschanas personals buhtu foti noderigs statistifkeem darbeem. Sawu preefchlikumu landrahts nobeids ar wehleschanos, lai muischneezibas konwents eezeltu 5 wihru leelu komiteju, kura kopā ar A. fon Tobienu isstrahdatu preefchlikumu nahtofchai konwenta fapulzei. Wajadfigs buhtu ari credits, lai waretu Wahzijā eewahkt wajadfigās finas, ka tur ir organifeta agrarstatistika.

Degwihna dedfinatawu usdewumā landrahts G. fon Dettingens fastahdijis Sozietates wahrdā atfaukfmi, kura tās fchehlojas par semi noliktām spirta zenam, starp zitu issazidamees, ka fchahdu waldbibas rihjibu warot ušfkattit tā ekfproprijazijas mehginajumu, zaur kuru laulfaimneekem $\frac{1}{4}$ lihds $\frac{1}{3}$ no ihpafchuma efot jasaude.

Baltijas semkopibas un domenu waldes preefchneekam efot eefneegts rakfts, kura tehlotā lofkopibas attihstibas

gaita Bīosemē. No šahi raksta redzams, ka leelgruntneeku loptopiba nebuht nau til tahtu, ka waišlas lopus leelakā mehṛā waretu pahrdot uš ahreeni, jo pawišam ir pahrdotš uš Gelfsch-Kreewiju waišlas lopu 1901. gadā 8 gabali 1902. g. — 19, 1903. g. — 44, 1904. g. — 28, 1905. g. — 39, 1906. g. — 51, 1907. g. — 52, 1908. g. — 71 un 1909. g. — 131 gabals, tā ari tas, ka leelgruntneeki pee sawas loptopibas pazelššanas greib nemt palihgā ari mašgruntneekus. Wīnu noluhšs, lai mašgruntneeki pehrkot no muišham tekus, tos iſaudfinot par leeleem lopeem un tad pahrdodot (protams, ari muišham atpakat), jo mašgruntneekem nepeekrihtot lopaudſinaššanas mahkſla, tāpat teem truhkſtot ſiniſti-mahzitu un praktiſki peedſihwojuſchu loptopibas inſtruktoru. Šahada weida loptopibas „weizi-naššanu“ tad nu ari peekopj Sozietates ſemneeku loptopibas weizinaššanas komiſija, kura, tā tas rakstā aiſrahditš, ar naudas godalgam apbalwojuſe tikai tahdus ſemneekus, kuri uš weetejeem lopu tirgeem wed ſawus lopus pahrdoššanai (apfahrtnes leelgruntneekem). Beena lopu godalgoššanu laukſaimneežibas iſtahdēs ſemneeku loptopibas weizinaššanas komiſija atraduse par newehlamu, jo ſchim iſtahdem peemihot ſahnu noluhki (?), ekſpertu komiſijas eſot nenoderigi ſaſtahditas un tajās leetpratiba retos gadījumos eſot ta noteižoſchā. Gewehlams eſot un buhtu ari kīhla raſchigai darbībai, ja Wīdſemes (mašgruntneeku) ſemkopibas inſtruktori pamatigi ar to eepaſihtos, kas jau ſemē (tas ir leelgruntneekem) par labu iſrahdižees, jo ſchee inſtruktori ar leelgruntneeku loptopibas inſstruktoorem uſtūretu tuwakus ſakarus, jo wiſas gubernas loptopibas attihſtība tiktū pa weenu zeku wadita no wiħreem, kuri zaur ſawu nodarbošchanos ar lopaudſinatawam gadu no gada ſtahw ſakara un pee lopu apſtatīſchanam peedalas tā leetprateji.

(Tā ka ſemkopibas departaments Baltijas ſemkopibas un domenu waldei ušdewis, lai ta departamentam paſinotu, kaħdām weetejām beedribam buhtu iſſneedsams beedribas pabalſts lopu audſinaššanas weizinaššanai, tad Sozietates loptopibas weizinaššanas projektam peegreeschama leelaka uſmanība. Laitam gan ari uš ſemkopibas departamenta preekſchraſtu pamata, Baltijas ſemkopibas un domenu pahrwalde daſchas wahju laukſaimneežibas beedribas uš aizinajuſe eesneegt preekſchlikumus, tā buhtu wiſpahriģi pazelama loptopiba. Waj ari kaħda latweeſchu laukſaimneežibas beedriba ſchahdu uſaizinajumu ſaneħmuse, nau atklahtībā ſinams. Ref.)

1909. g. ſahkumā Sozietate, nendama par eemeſtu 15 igamū laukſaimneežibas beedribu luhgumu, eesneeguse ſemkopibas galwenai pahrwaldei lihds ar ſcho luhgumu ari ſawu aiſrahdižumu, ka tee lihdselki, ko waldība preekſch inſstruktoorem atwehletu, buhtu uſtizami Sozietatei, tā ari winai buhtu atſtahjama wiſas ſchis leetas wadiſchana. Sozietate redsetu tanī apſtahkī jo augſtu ušdewumu, ja ta tiktū aizinata un noſtahdita wiſas loptopibas kuſtibas preekſchgalā, pee kam tai nelas nebuhtu pretim, ſtahtees ari ſakara ar zītām tamliħdſiģām beedribam un ſaweenibam.

Rakstā, par real- un perſonalkredita weenoſšanu, Sozietates ſekretars tod Wīdſemes muišneeku kredīſabeedribai (kurai leelakā beedru daka ir mašgruntneeki, tikai deemschehl beſ kaħdām teeſībām) to padomu, riħkotees peħ Rihta-Pruſijas ſemes ſabeedribas parauga, kuras noluhšs, aiſnehmejus (reſp. leelgruntneekus) atſwabinat no priwatām hipotekam, uſnemotees uš ſewis tahdus hipoteku aiſdewumus pret ſemeem prozenteem, lihds ar to gaħdajot, ka aiſnehmejam buhtu dariſchana tikai ar weenu weenigu, winam labwehligu aiſdeweju. Kredīts eſot tagadnes waras lihdselkis. Wajadsetu ſemneekus, muišneeku kredīſabeedribas beedrus pahrlēezinat, lai tee peħ muišneeku kredīſabeedribas dotām inſtrukzijām ſche dibina Raiſeiſena ſaweenības. Priwatāhipoteku aplaroſchana, real- un perſonalkredita ſaweenoššanu weenā diwrozīgā eestahdē, lai ir muħſu zenschanās, iſſauzās rakſta beigās ſon Stryka kgs. Kaħdā otrā rakstā wiſch attihſta ſawas domas kredita leetā tahtak. Wiſch domā, ka, tā ka waldība muišneeku kredīſabeedribas reſerwas kapitalu nekauj aiſtikt (lai gan kredībeedribas beedri, muišneeki, peħdejos gados wiſadi puhlējās uš to dabut atkauju), tad Raiſeiſena kaſes, kuras pee aiſdewumu iſſneegſchšanas beſ aiſnehmeja kredīſpeħjas eewehrotu ari ta moralīſtās ihpaſchības. Beedri ſchajās kaſes buhtu lihdsās leelgruntneekem ari mašgruntneeki, pee kam pahrwalde buhtu kopeja ar muišneeku kredīſabeedribu. Roguldijumi ſchajā krediteeſtahdē eenahktu no atſewiſchām perſonam, beſ iſſchirības, un no pagastu ſabeedribām, daſchadeem nowehlejumeem u. t. t.

No ſemes kulturās biroja pahrkata redzams, ka pee ta notezejuſchā gadā ſawās wajadſībās greesuſchees 308 leelgruntneeki un 132 mašgruntneeki. Pee Kurſemes kredībeedribas kulturās biroja greesuſchees 80 leelgruntneeki un 3 mašgruntneeki.

Iſmekleſšanas ſtajijai mahkſliģu mehſlu paraugos dewuſe iſmeklet ari Baltijas laukſaimneeku beedriba Walmearā, pee kam no 30 ſuperſoſſata paraugeem ſeſchi neſaturejuſchi ušdoto ſaſtahwu, un no 6 tomaſa miltu paraugeem peezi. Mahkſliģu mehſlu iſmekleſšanu iſdarot peħ weenadas metodes Terbatas, Jelgawas un Welzas iſmekleſšanas ſtajijās, kameħ Rīgas politechniſkā inſtituta iſmekleſšanas ſtajija ſtrahdajot peħ atſewiſchās metodes, kas eſot par ſchleħrſti iſmekleſšanas leetas attihſtibai un kawejot kopeju darbību.

Ar 1. auguſtu nodibinata pee ſemes kulturās biroja jauna nodata meſchu iſmantoščanai, kuras noluhšs, dot paſkaidrojumu, padomu un atſaukſmes meſchu iſmantoščanā, koku ruħpneežībā un koku tirdſneežībā. Tā ari wadit meſchu iſmantoššanu, nowehreſšanu u. t. Zaur ſchis nodatas ſtarpneežību pirmos trijos mehneſchos leelgruntneeku meſchi pahrdoti par puſmiljona rubku.

„Df. W.“

Andreja Pūmpura kops.

No ſeneem laikeem ir uſglabajūſēs paraſcha, apkopt to ſemes ſtuhriti, ſem kura atduſas kaħda bijuſchā tuwu ſtahwoſchā žilweta atdſiſuſchās meeſas. Ir ari taħdi kapi,

turi ir mihi ne tik ween dascheem aīsgahjuschā peederigeem, bet pee kureem faistas wefelas tautas nedsehschamas atminas. Ne masurs ari muhsu majajai tautai ir tabdu lapu. Nēwar šajit, ka mehš nemahzetu peenahzigi apkopt šawu dahrgo tautas dehlu dufas weetas. Krabschni Zahna draudses kapos pazetas Waldemara peeminellis ar nošh-migajeem usrafskeem, un tam blafus atrodas labi uskoptais Brihwsemneeka kaps (pee pehdeja gan nesin no kahdeem tur „Freundeem“ peefleeta tahsele ar usrafsstu wahzu waloda un fon tituli peedewam).

Bet tai pašā gresnā pilsehtas kapehtā, Jēsus kapos, atrodas kahds kalnīsch toti behdigā stahwolli. Sem schi kapa astonus gadus atpatat tika gulbits weens no dedšigakajeem tehwijās mihtotajeem un agrā pamoschanās rihta darbineeteem — Andrejs Pumpurs. Ar nesahlem noauguse stahw schi isgluhduse kopina, kurai weenā galā sehzigi drebina sawas šhlās lapinas noleezees deewkozīnsch — tā stahsta, wehl rakstneeka mihtotās wezmahminas dehtits. Dtrā galā kapam usspraušts no kahda lihdszeetiga zilweta mašs nowozojees koka krustīnsch; noplehstās tahselites weetā uš ta ar šhmulī stahw rakstits: „Dsejneeks Andrejs Pumpurs. † 25/VI. 1902. g.“ Waj schis usrafsis, apstatot nolaišto kapu, nestan tā ironija? Waj teescham tas mišigais kauschu daudsums, kas Pumpuru pehdejo reisi pawadija uš scho weetu, buhs špehjis jau wīnu galigi aismiršt un waj wīfās foreis turetās dedšigās runas, turās tika isteikta wehleschanās. Iai uš dsejneeka kapu tautas tēla muhscham neaisaugtu, buhs isstanejuschas tulschā gaisā? Waj muhsu tautai waretu buht isgahjis no atminas tas zilwets, kuresch bijis, tā pats taini šajjees, lihds kapam preeksch tautas un kuras behdas bijuschas ari wina behdas? Waj mehš jau aismiršuschī to wihru, kuresch mums dewa nemirštigos dsejolīschus „Stahsti manim Daugawina“, „Swehts bīhdis“, „Imanta“, „Pastarite“, tā ari latweeschu epu „Lahtschplehšs“. Tas nēwar tā buht! Mums titai truhšt labdara, kas usnemtōs uš fewi gahdibu par scha kapa peenahzigu apkopschanu Wairaf reises jau ir parahdijuschās sinas par Pumpura kapa nolaišto stahwolli, bet tās naw atraduschas dširdigas auffs. Reis 1907. gadā pehz tamlihdšiga aīsrāhdijuma laikrakstos bija lasams, ka Sinibu Komīšija sawā sehde iswehlejuse fewīschku „kumīšju“, kura lai ruhpetōs par Pumpura kapa uskopschanu, bet lihdschim laikam par schās komīšijas darbibu wehl netas naw dširdams. Waj tad teescham tur nebuhtu nekas darams? „D. W.“

Prahwa par soda ekspedizijas noschautā dših-wibas apdrošchinajumu.

Soda ekspedizija 4. janwari 1906. g. bija noschahwuse kahdu Edwantu Petera dehlu Pree di, kura dšihwiba bija apdrošchinata par 5000 rbf. Noschautā brāhlis J. Pree de greesās pee apdrošchināschanas beedribas ar peeprašjumu pehz ismaksas, bet schi leedšās to darit, isflaidrodama leegschanos ar to, ka Pree de, pee kura ispidits nahwes sōds, saubejis wīfās teesbas. Leeta nonahza pee teefas. Adwokats Pokiwanows aprāhdija, ka noschahwuschana notikuse bej jeklahdas noklauschināschanas zaur poliziju, tā ari bej eepreekschejas ismelleščanas, kadeht par teesibu saudeschānu nēwarot buht runa. Apgabalteefa pēweenojās schahdām domam un nospreeda, ka apdrošchināschanas beedribai jaismakfā noschautā peederigeem 5000 rubkus. Apdrošchināschanas beedriba pahrfuhdseja scho spreedumu Peterburgas teesu palatā, kura 9. septembri luhtoja leetu zauri un apstiprināja apgabalteefas spreedumu.

„R. A.“

Kursemes gubernā ofzieli isfludinata par koleras apdraudetu.

No Jelgawas. Weeteja apgabalteefa 9. septembri iteesajuse apshdšibu pret Bramberges pagasta wezako Kristapu Andersonu par kufuku nemščānu un isšpeeschānu. Kufukus Andersons nehmis un isšpeedis par daschadeem atweeglinajumeem no podratschikeem, kuri uš torga sanehmuschi arestantu iswadāschānu un apfargaschānu. Apgabalteefa atsinuse Kristapu Andersonu par wainigu kufuku nemščānā un tā „Sadshwe“ sino, to noteefajuse us atzelschānu no amata un bes tam wehl peespreeduse 250 rbf. Ieelu naudas foderes p. 6 mehneschus zeetuma.

„Latw.“

No Krona-Wirzawas. Sestdeen, 4. sept. sch. g. uslika Kalna froga kapos dufoscham ilgadeja Krona-Wirzawas skolotajam, uelaimim Zahnim Weinbergim staltu atmena peeminas krustu, dahwinatu no amata beedreem, dascheem skolneeteem un pašhstameem. Peeminellim galwenais usrafsis: „Tas Kungs ir mans gans“. Dahwanas krahjis preeksch peemineeka sawam amata preekschtezim, pats upurus nehs un ari par peemineeka usstahdīschānu gahjis tagadejais Krona-Wirzawas skolotajs Kr. Gotharda kungs. Peeminellis buhs jautā un paleekama leeziba no tuwaku mihlestitas.

„S. L. A.“

No Jekabpīates sino, ka ari tur iszehlufes tolera un tāpat ari zitur pee Daugawas un uš tās notikuschī pašhščanas gadījumi ar toleru. — Wīfu to eewehrojot, jaatšhst, ka ari Kursemes galwenos uhdenos Daugawā un Ieelupē tolera parahdijufes un tadeht zilweti jabeedina wispahrigi no nēwahrita uhdens leetoschānas un tāpat no nesahitibas ehdeenos un dsehreenos — wispahrigi, bet ari no netihribas.

No Jaunā Rīgas teatra biroja. Schai nedekā atkahrtōs diwas, pagahjuschā fesonā ar fewīschku peekrišchānu usnemtās lugaš. Treschdeen, 15. septembri, par pašeminatām zenam Leonida Andrejewa „Muhfu muhscha deenas“ jeb „Studenta mihlestita“ (26. reisi Jaunā Rīgas teatri), kurai drihsumā parahdisees turpinajums „Gaudamus“. Peektdēen, 17. septembri, tā 2. tautas israhde atkahrtōs Hermana Heijermanša komediju „Kehschu lozetti“, kuras saturs ir ne majat faistoschs tā scha pašcha autora til eegeenitai lugai „Zeriba uš swehtibu“. — Publikai fewīschki aīsrāhdams bitetes eegahdatees preekschlaikā un laikā eerastees uš israhdem, jo lai israhdes trauzejumus nowehrstu, teatra wadiba nēwar peelaišt, ka wehlat atnahkufschēe staiga šahlei zauri pa israhdes laitu.

Kulturas beedribas un „Rihta“ flehgschana.

Latweeschu Kulturas Beedribas 6. septembra padomes sehde H. Usars pašinoja, ka Widsemes gubernators flehdšis Atturības Beedribu „Rihts“ un Latweeschu Kulturas Beedribu. Warot katrā laikā eerastees polizija un to ofzieli pašnot.

Tad, eewehrojot beedribas materielo stahwolli, nolehma Kulturas Beedribas isdotās grahamatas — Gortera „Wehsturīsto materialīsmu“ atlikušos 2000 exemplarus un tagad ismakfuschō — R. Marksa „Ekonomīstās mahzibas“, tā ari anketes listes pahrdot kahdai peršonai preeksch isplatiščanas. Deglāws apnehmās tās nopirkt.

No šinojumeem redsams, ka kafe atrodas štaidrā naudā 132 rbf. 65 kap. Kulturas Beedribas isdewumu segschānai istruhšt wehl 155 rbf. 95 kap. Tad preekschneeks pašinoja, ka no gubernatora peenahjis ofziels dokuments par Latweeschu Kulturas Beedribas flehgschānu un beedribas leetas nododamas Widsemes beedribu leetu komīšijā preeksch ismelleščanas.

Wairaf usmanības! Schajās deenās fastapu kahdu šaimneeku no sawas dšimtenes, kas bija eewedis

fawu meitu Rigā skolā. Wīnsch preezigi nostabstija, ka nodewis fawu meitu labā weetā: ehrtā, glihtā istabina pē kahdas damas, kura issludinajuse scho istabina laikraštis. Istabina gan esot deesgan dahrga, jo maksajot 10 rbl. mehneš, bet tajā peeteekot telpas diweem zilwekem un dama atkaujot peenemt kahdu otru skolneezi, pē kam wešl bušchot peepalibdšiga. Wīnsch teiza man ari damas wahrdu un adrešt un tā dabuju sinat, ka wīnsch nodewis fawu meitu pē manas kaimineenes, kas pašstama par tikumiski pagrimumschu seeweeti un peetur jaunās seeweetes un wihreeschus launeem noluhkeem. Saprotams, tehws tuhlin isnehma fawu meitu no istabinas, pamešdams pat mehnešcha ihri, bet schis ir gadijums, kuresch peerahda, zil mas apšinigi ir behrnu wezati, nododami fawus behrnus pilsehtā uš dšihwi.

„R. A.“

Vorutschiku Winteri (latweeti) pirms senatora rewisijas Sibiriā, Irkutskas generalgubernators Setiwanows nodewa teesai par to, ka wīnsch esot presē apmelojis apgabala intendantu generali Haslinu. Tagad rewidents senatoris Glišchschinskis generali Haslinu atzehlis no amata un fawz pē kriminalatbildibas par intendanturā peekoštām blehdibam. Irahdas, ka wīš apwainojumi, kahdus pret Haslinu zehlis Winters, ir pilnigi dibinati. Prahwa pret Winteri isbeigta un prahwas aktis tā tahdas, kas dod bagatigu apwainošanas materialu pret generali Haslinu, peeweenotas pē Haslina prahwas materialeem.

Igaunija. Par kahdu breesmigu slepkawibu un dedšinaschanu „Rev. Stg.“ pašneedš sefošchas sinas. Ap pulkst. 2 nakti uš 5. septembri sch. g. nodega Kerwekilas sahdšchā Kalda mahjas dšihwoškis un kuhstis, pē kam uguni bij dabujuschu galu mahjas rentneeks Juris Ebrols, wina trihs behrni Marta (12 g. weza), Augusts (5 g. w.) un Helmi (1 g. w.). Tā ari sahdšchas eemihneeki no sahtuma domajuschu, ka nelaimigeem ugunsgrehtā frituschu nahwē. Bet kad Weisensteinas aprinka preešchneeka jaunatais palihgs Seps eeradees nelaimes weetā, tad konstatejis, ka te isdarita slepkawiba ar laupischanas noluhku. Tomehr pirmā brihdi wehl newarejuschu ihsti sinat, waj upuri pirms uguns peelischanas nogalinati, waj tikai eemidfinati. Wīš 5 lihki pahrwehrtuschees oglē, atrasti taifni tanī pašchā weetā, kura nakti sawās gultās gulejuschu, no ta bes schaubam slehdšams, ka tee pirms uguns peelischanas schā waj tā nonahweti, waj eemidfinati. Ugunsgrehtā sahtumā eeraduschees sahdšchas kaudis atraduschu schuhna durwis watā un uš schuhna greesteem isswaiditus drehbju gabalus no ka domajams, ka noseedšneeki meklejuschu pehz naudas. Nogalinatam Ebrolam ari pateesibā bijuschu klast kahdi 700 rbl. Pateizotees aprinka preešchneeka palihga enerziskai rihzibai, isdewees Ebrola strahdneeku Karli Konistu (18 g. w.) apzeetināt un ar jautajumeem eetreekt sprostos. Konists no sahtuma gan leedsees, bet kad aprinka preešchneeka palihgs winam aishrahdijis uš to, ka uš klehts augšchas isswaiditas tikai Ebrola drehbes, kamehr Konista drehbes, kuras ari tur stahwejuschas, nonestas nost un tur nemas wairs nebijuschas redsamas, tad Konists ari atšinees. Pehz schās atšichanas, wīnsch wispirms saweem nelaimigeem upureem pahrgreesis rihkli un tad, lai fawu negehligo breesmu darbu apsehptu, aishdedšinajis mahju. Aprinka preešchneeka palihgs Seps reisā ar slepkawu apzeetinajis ari wina tehwu Zekabu Konistu tā lihdsšinataju. Breesmiga noseeguma weetā eeraduschees ari aprinka preešchneeks un ismekleschanas teefnešs.

Somijas saeima, tā tas jau bija paredsams, atraidijuse 17. julija likuma projektu, kuru peenehma walsts dome, atteezibā uš Kreewijas un Somijas kopeju likumu došchanu. Talmanis Swinhufwuds wispirms iszeizees, ka Kreewijas ministru padomei nemas neesot teesibas eefneegt

Somijas saeimai likumu projektus un ka tapehz no ministru padomes eefneegtos likumu projektus nemas neapspreedischot. Tagad sino no Helsingforsas, ka 11. septembra wakara sehdi saeima slehguse tikai ap plkst. 12 nakti. Saeima uš Bredes uswedinajumu nolehmuše peekrist talmana preešchlikumam un wispadewigi pašnot Wina Keisaristai Maještatei Kungan un Keisaram, ka saeima uš talmana peeweesteem pamateem newarejuse stahtees pē winai preešchā liktu jautajumu pahrspreeschanas. Danielsons-Kamari runajis par wispadewigas adrešes nosuhrtischanu, tam preti isteikuschees Mechelins uu ziti. Adrešes sahtahdšchana atraidita ar 104 pret 83 balsim. Tā tad sen gaiditais notizis, kaulini nu ir mesti. Daudskahrt pahrrunatais „17. julija likumprojekts“ (par kopeju likumu isdošchanu preešch Kreewijas un Somijas) tā tad ir atraidits. Saeimu, laikam, waldbiba atlaidis.

No otrā premiju bifetu aishnehmuma no 1866. gada 1. septembri sch. g. amortisetas sefošchas 302 ferijas, katrā pa 50 bifetēm.

25	2606	6049	8945	11418	15239	17671
82	2613	6061	8978	11432	15260	17688
83	2833	6076	9071	11696	15374	17846
252	2854	6199	9096	11811	15397	17851
267	3061	6274	9208	11928	15414	17909
315	3135	6275	9225	12013	15483	18018
333	3202	6317	9232	12097	15539	18045
363	3254	6561	9282	12144	15730	18046
433	3301	6688	9283	12180	15750	18061
458	3385	6739	9397	12201	15766	18130
549	3398	6809	9399	12256	15868	18251
621	3440	6836	9593	12424	16191	18278
701	3540	6945	9608	12500	16197	18370
769	3607	7035	9626	12664	16266	18392
773	3674	7084	9634	12853	16332	18419
790	3691	7136	9677	12856	16370	18588
866	3732	7151	9817	12869	16378	18567
891	3736	7184	9885	12985	16388	18680
1010	3879	7190	9952	13023	16438	18800
1072	4044	7246	10013	13052	16481	18864
1078	4068	7301	10156	13081	16509	18886
1134	4290	7304	10216	13128	16531	18838
1188	4411	7305	10219	13151	16555	18921
1395	4420	7386	10311	13172	16728	19057
1433	4511	7500	10347	13216	16770	19061
1649	4540	7570	10357	13222	16833	19172
1666	4563	7650	10398	13309	17024	19234
1673	4577	7858	10429	13537	17037	19382
1717	4629	7878	10486	13723	17106	19479
1761	4679	7982	10513	13755	17125	19617
1886	4699	8061	10571	13789	17182	19652
1895	4877	8116	10689	13910	17212	19694
1925	4979	8214	10692	13920	17231	19753
2000	5092	8279	10704	14001	17233	19737
2031	5261	8404	10749	14081	17261	19927
2185	5357	8409	10795	14215	17267	19979
2193	5409	8417	10809	14380	17325	19996
2256	5447	8478	10868	14467	17337	
2339	5502	8505	10946	14499	17352	
2368	5588	8618	11074	14655	17470	
2405	5707	8807	11141	14840	17495	
2444	5750	8811	11144	14857	17539	
2522	5977	8820	11303	14872	17607	
2590	6000	8878	11306	15072	17639	

Par katru bifeti ismaksās 135 rbl. Walsts bankas kantoros un nodakās, waj ari rentejās tur, tur bankas eestahschu naw, sahtot no 1. dezembra sch. g.

Ahrsemes.

Wahju keisars Vitums weesojaš Wine, tur winsch attal tureja runas. Un schoreij winam gahjis labi, jo mantojis leelu peetrischanu. Glaimi wispahri nemot patibt un Vitums paglaimojis austreescheem un Franzim Josefam. Par wahju keisara weefoschanos Wine "Peterburgas telegrafa agentura" sneedj schahdas sinas: Wahzijas keisars apmeklejis no rihta keisaru Franzi Josefu. Ap pusdeenas laiku Vitums eeradaš rahtusi, tur to swinigi fanehma birgermeistars un pilsehtas preekschshahwi. Us birgermeistara apweifschanas runu keisars atbildeja ar garu runu, pateidamees Wines eedfihwotajeem par leelisko usnemfchanu. Pilsehtas padomes lehmums nosaukt weenu datu no Ringeelas wina wahrdâ esot winu dŝiki aiskustinajis, jo esot ahrfahrtejs gods preeksch zitas semes waldneeka, kâ ari draudŝibas un ŝmpatijas parahdŝichana, kura jau tik ilgi pastahwot stary Wines pilŝoneem un Wahzijas keisaru. No otras puses keisars atrod lehmumu par aiskrahdijumu us to, kâ Wines pilsehtai patizis tas, kâ nopeetnâ brihdi beedris ŝpibdoŝchâs brunâs nostahjees plezu pee pleza ar Austrijas waldneeku. Schis lehmums ŝewiŝki eewehrojams tadeŝt, kâ notizis keisara 80-gadu dŝimfchanas jubilejâ. Ar godbijibu Vitums noŝtatas us Austrijos waldneeku, kuru wahju tauta mihl ŝirniigi un godâ ar ŝajuhŝmibu Vitums ŝtatas us winu kâ us draugu, ar kuru atrodas tehwiŝkâs atteezibâs, kâ us paŝchuŝupureŝchanaš un peenahkuma iŝpildŝichanas perŝonifŝjetu ŝimbolu. Keisars iŝteija wehŝeŝchanos, lai Deems uŝturetu wehl ilgi pee dŝihwibas monarchu par ŝwehtibu galwas pilsehtai un wiŝai ŝemei, uŝŝaukdams trihš reis „urâ“ us keisara Franŝcha Josefa weŝelibu. Atŝtaneja ŝauzeeni „lai dŝihwo augŝti“ un „urâ“. Muna beeŝki tika pahtraukta no wehtraineem peetrischanas ŝauzeeneem. Plŝt. 1 pee Wahzijas wehŝneeka bija broŝtis, pee kuraŝm peedalijâs ari abi waldneeki un erzherzogi Franziš Ferdinands un Fridrihš. Abus keisarus jetâ no wehŝtneezibas laudis pawadija ar wehtrainam owazijam. — **Jaunturku** waldiba uŝŝtahjuŝes jo ŝingri pret greeku-patriarchiŝtu tautas ŝapulzi, jo patriarchats zaur ŝcho ŝapulzi bija nolehmis leetot pret Turzijas waldibu wiŝus lihdselkus, kurus patriarchatam dod ŝarptautiŝke lihgumi un Berlines traktata 62. punktš. Turzijas waldiba noŝkautuŝes loti par to, kâ patriarchats draudejis greeŝtees ar luhgumu pehž palihdŝibas pee ahrŝemju walŝtim. Waldiba tadeŝt ari ŝinoja, kâ nodoŝhot teefai wiŝus greeku tautas ŝapulzes dalibneekus. Ari Turzijas parlamenta greeku tautibas deputati eefneedja memorandumu ministru padomes preekschŝehdetaja weeneekam, kura aiskrahdija us to, kâ jaunturki ŝiŝtematiŝti wehlotees pataiŝt par turkeem wiŝus Turzijas kriŝtikos. Scho memorandumu neeewehroja, jo wina ŝaturs un praŝbas „brihwprahdigajeem“ jaunturkeem nepatika. Lai nodroŝchinatu preeksch wiŝeem pawalŝtneekem ihŝtu weenlihdsibu, greeki praŝija: 1) augŝtalâs walŝis padomes dibinaŝchana, kura ŝastahw no weenada ŝlaita muhamedanu un kriŝtito. Schai padomei buhtu ja-luhktojas us to, lai wiŝur tiktu eewehrota tautibu un tizibu weenlihdsiba; 2) kriŝtito ŝkolu noŝtadŝichana us weenada ŝtahwolta ar muhamedaniŝkam waldibas ŝkolam; 3) likuma žaurluhkoŝchana par kriŝtito kalpoŝchana armijâ. Wiŝas ŝchâs praŝibas naw eewehrotas un ŝazels ŝaŝhutumu tikpat pee greekeem, kâ ari pee Turzijas kriŝtiteem pawalŝtneekem wiŝpahriigi. Jaunturki zaur ŝchahdu iŝtureŝchanos parahda tikai, kâ wini naw neto labati par wezturkeem. No ihŝtas kulturâs ari pee jaunturkeem wehl maŝ las manams. — **Greekijas** nazionalŝapulzes ŝehde nahkufchâs preekschâ ŝildas un pluhŝchanaš. Daŝchi no ŝapulzes ložeŝkeem, kuri wehlas parlamenta pahwehŝchana par ŝatwerŝmes

ŝapulzi, neatwehleja ziteem ŝaweem beedreem ŝwehret. Ari publika peedalijâs pee ŝandala, un polizijai waja-dseja to no galerijam aiskŝiht. Sehŝchu ŝahlê kauschanaš wehl kahdu laiku turpinajaš. Sehde un noŝwehŝeŝchana tika atliŝta us wehlatu laiku pehž tam, kad ministru preeksch-neekam Dragumiŝam iŝdewâs nodibinat meeru. Par ŝcho ŝehdi ŝino laikraŝta „Der Tag“ koreŝpondents: „Nazionalâ ŝapulze eefahkâs ap ŝawu pirmo kahrtėjo ŝehdi troŝchnaini. Klahb bija 216 tautas preekschshahwi. Tuhlit pehž winu iŝŝauŝchanaš pehž wahrdeem ŝahjâs pee noŝwehriŝchanaš. Genefa bibeli un nolika to us runataju pulta. Ralliŝs iŝzehlâs kâ pirmais lihds ar kahdu ŝawas partijas datu, lai noŝwehretu konŝtituzijai. Bet jau pehž pirmajeem wahrdeem eefahkâs ŝandals. Swehraŝta pretineeti ŝpeedâs tuwat klahb un mehginaja grubŝt ralliŝtus atpakat. Dreesmigajâ troŝfni no kura krita waj auŝis zeeti, wareja dŝirdet tikai ŝauzeenus: „Mehš negribam ŝwehret!“ Presidents bij tihri beŝŝpehžigš un nemehginaja pehdeji wairs mudinat ŝapulzi, lai ta winam klaufa. Klahteŝoŝchee waldibas preekschshahwi noŝtatijâs nekufŝtamees no weetas us neapraŝtamo mudŝeŝki, kurfch kluwa bihŝtams tad, kad Ralliŝs negribeja aŝtahn ŝawu weetu pee ewangelijuma. Bij redŝami rewolweri. Daŝchi tautas preekschshahwi ŝahka kautees un pa-

Kreerw wehŝneeks A. J. Melidows Pariŝe †.

krita gar ŝemi. Nepalika zits nekâs pahri, kâ eelaist eefchâ ŝehŝchu ŝahlê ŝaldatus, lai tee winu iŝtihritu ar waru. Tad tikai trajis nobeidjâs un deputati eenehma palehnam ŝawas weetas. Ministru preekschneeks Dragumiŝs ŝahka runat pehž tam, kad ŝahlê bij eestahjees meers un uŝajzinaja tautas preekschshahwus, lai wini ŝahjotees pee kopeja darba meerigi un ŝatizigi. Swehraŝta jautajumu newarat iŝŝkirt ar kahdu ŝtatu palihdŝibu, bet ta esot japadara par attarigu no nobahŝoŝchanas. Neŝtatotees us wiŝu to, ŝehdes tahlatâ gaitâ nahza wairak reiŝes preekschâ troŝchnainas ŝzenas. Swehraŝta jautajumu mehginâs atliŝt lihds tam laikam, kamehr eeradiŝees Wenifeloŝs. Pehž tam, kad ŝandals ŝehde bij apklufŝs, tika eefneegti diwi preekschliŝtumi: weens no konŝtituzijas rewifŝias peekritejeem, otrs no teem, kuri praŝa, lai nazionalŝapulzei buhtu ŝatwerŝmes doŝchanas rakŝturs. Par abeem preekschliŝtumeem debateja wafara ŝapulze, pee kam ministru preekschneeks Dragumiŝs paŝkai-droja, kâ waldiba atkahpŝchotees tanî gadijumâ, ja tiktu peenemts preekschliŝtums par to, kâ tautas ŝapulze pataiŝama par ŝatwerŝmes ŝapulzi. Wafara ŝehde, kura wiltâs pahri puŝnaktij, ŝandals un troŝchnoŝchana turpinajaš. Galwenâ kahrtâ pirmo reiŝi eewehletee delegati bij tee, kuri pataiŝija parlamentu par ŝildu ŝtatu weetu. Wezafais deputats Ratribanoŝs, kurfch peedalijees diwâs lihdsŝchinejâs tautas

ſapulžēs, newareja pret trofſchņa epifodem tā preekſch-ſehdetajš nefa iſdarit. Sehde waldija pilniga anarkija. Zihņa bij jo ſhwa deht jautajuma: Waj ſapulzei jabuht titai preekſch rewideschanaš, waj preekſch konſtitueſchanaš. Runaš par un pret to, — žittahl winaš wareja dširdet trofſchņa deht, — bija kaiſligas, ušbudinoſchas un perfo-nigaš, bet pret dinastiju wināš netiſa nefas minets. Kon-ſtitueſchanaš ſapulžēs peekritejeem bij pahſwars. Pehz pušnahts preekſchſehdetajam, neſkatotees uš wina proteſtu, wajadſeja ſtabtees pee nobalſoſchanaš par tautas preekſch-ſtabhwa Stefanides preekſchlikumu, kurſch griš, lai ſapulzi atſihtu par treſcho konſtitueſchanaš ſapulzi Atenāš. No-balſojot 112 balſis bij par un 28 pret preekſchlikumu. Tautas preekſchſtabhwu namš, kurſch ſaſtahw no 354 ložetkeem, nebij ſpreeſchanaš ſpehjišs.

— 5. ſept., tā ſino „Pet. tel. ag.“, Atenāš eeradees Wenifelofs. Wina ſanehma tautas ſapulžēs deputajija, daſchadaš korporacijas un ar leelu ſajuhſmibu — tauta. Runā par tagadejo ſtabhwoſli, Wenifelofs aiſrahdiņa uš to, ta tagad eſot tautas intereſēs iſrahdit peekereſchanaš ſehniņa namam. Pehz wina uſſtateem tautas ſapulzei jadod rew-iſhjaš rakſturs un jagroſa likumdoſchanaš pamati, peemeħrojot toš laika praſibai.

Milanā, 18. (5.) ſeptembrī. Schodeen te eeſahlās lidoſchana ar aeroplaneem pahſ Alpeem. Peeteiſuſchees wairati lidotaji. Tomeħr pat droſchakee no teem, tā pee-mehram, peruaneets Ħawekš, ſchaubas par pilnigu nodo-matā lidoſchanaš projekta iſweſchānu, jo apm. 13 kilometru iſnahl lidot 2000—2300 metru augstumā. No 24. ſept. lihds 2. oktobrim te notiſt tā ſauktā Milanāš lidoſchanaš ſajuhſteš nedeka, uš kuru peeteiſuſchees jau wairat tā 43 lidotaji, daudſi no teem jau toti populari.

Londonā, 23. (10.) ſept. No Tokijas ſino par ſa-ſweħreſtibas atklahſchānu pret Japanāš Keiſara dšihwibu. Šhi ir pirmā reize, kad Japanā noteek ſaſweħreſtiba pret waldneeku. Saſweħrneeki atklabti; tee ir ſozialiſti.

No Sabeedroto Walſtju waldibas ſanemts uſaižinajums peedalitees 1911. gadā Ħagā pee ſtarptautiſka korgreſa, kaš noħahrtotu opiuma, kolaina un morſija tirdſneezibu.

Kenigsbergā, 23. (10.) ſept. Dabaš pehtneeku ſa-pulžē leelu pahſreigumu ſaħehla Maſtawas aħrſta Redrowſka preekſchlaſhjumš un demonſtrejumš par tihru ſpitalibas bazitu kultiweschānu un wina eeſpaidu pee ſlimibas pee-lipſchanaš. Aħrſti newarejuſchi ween nobriħnetees, tā Redrowſkiš ſcho ſawu tiſ ſenſazionelo atradumu lihds ſchim-turejiš apſleħptu un iſteikufchi ſawu pateizibu par tiſ leelu panahktumu ſinatnēs.

Winē, 23. (10.) ſept. Šche dširdams, ta bijis no-domats ſaderinat nahtoſcho Auro-Ungarijas trona manti-neeku, erzħerzogu Karli Franzi Joſeſu ar Keiſara Wikuma weenigo meitu prinzeſi Luiſi. Bet no nodoma nefas ne-iſnahziš tadehl, ta Berlinē bijuſchi pretim Aurostrijas galma praſibai, ta prinzeſei japahreet katoku tizibā.

Muħſu bildes.

„**Idile iſ Klaiſtikāš ſenatneš.**“ R. Linderuma gleſna. Muħſu aģim te atweras neparastš ſtats, kaħds ſchajos proſaiſtikos laikos gruhti eedomajams; bet ſchāi gleſnā ſkaidri un kraħſchni atteħlota Klaiſtikā ſenatne, tee laiki, kad ſkaiſtums un deewiſchlā mahſla waldija, kad ſtaltajam ſengreeku waronim wina ſkaiſtule leħja ſelta lauſā dširſtoſchu wiħnu, kad drehbes wina daiķas meeſas formas titai tiſ taħtu apſeĶſa, ta tās žaur to jo daiķakas iſſtatijās. Kā pats ſkaiſtuma deews Apollons waronis pazetas pušſehduš ſawā weetā, titai roſchu wainags

puſchko wina zehlās matu žirtas, wina waronigās kruħtis elpo briħwi, tās neſedš ne widuš laiku teħrauda brunāš, ne ſcho laiku ſtihwee apſeekamee. Selta kauſu winſch pa-ſneedš ſkaiſtulei, iſ ſelta trauka wina tam lej ſkaidro ſpirdſinoſcho wiħnu. Wina abu ſežās neatkpogulojās ne netiķlās kaiſlibas, ne ari ſalkaniba, bet waroniba un miħ-leſtibas augſtiba. — Pluħbi Merijā nodarijuſchi leelu poſtu. Muħſu ſihmejumā redſama (apalſchā) Kunowija un augſchā ſagahſtās mahjas Kunowijā. — Helms un Brandons naw paſneegti tapeħz, ta tee buħtu eeweħrojami wiħri. Wini abi ir iſluħti, Helms wahzu un Brandons angtu. Abi wini peenahkti pee žetotſchnu fotografeschanaš un abi ap-žetinati. Abi wini tagad deenas waroni. Šchāi gabi-jumā tā wahzi, tā angti ſaka weenš otram daudš „laignibu“. — Sirmāiš kreewu weħstneekš Melidows Pariſē, tā jau ſinojams, nomiriš. Paſneedſam tapeħz wina gihmetni. — Ottons Naumans iſgudrojis kaħdu ſchāufmigu daiķtu, ar kuru ſchāuj to mutē eeleeot. Ko wiſu weħl žilwekš neiſgudroš! — Graſam Zepelinam ar ſaweem gaiſa lugeem nemaš negriš laimetees. Weena nelaimē ſeko otrai. Baden-Badenā atkal gahjiš bojā kaħds Zepeliš. Miſdedſees benzins un notiziš ſprahdſeens, kaš iſnihžinajiš wiſu Zepelinu VI. Šihmejumā redſams miſſigaiš, 144 metri (apm. 480 peħdas) garaiš gaiſa lugiš, tā taš libinas gaiſā, un apalſchā ehla, kurā ſchis lugiš noenkurotš un kur notiķa ekploſija. Rugiš patlaban tā bija iſdarijiš ſekmigu gaiſa brauzeemu ar paſaſcheereem, kad to ſaſneedſa nelaimē.

Drukas kluħda.

„Mahjas Weeſa“ Nr. 36. — 842. lapas puſē pirmāš ſlejaš 4. rindā no augſchāš jaſtahw „ſtabhnu ſch a h w e ſ c h a n a“ weetā „ſtabhnu raweſchana“.

Walejas weħstules.

ſall. — G. Saneħmam. Ħewehroſim.

ſ. — W. Dſejojums „Zuħrā“ — mums neber.

Redaktors: Dr. philos. P. Šalitiš.

Ħpāſchneekš un iſdeweis: Dr. phil. Arnolds Plateš.

Ch. Jürgenſohn,

wiħnu leeltirgotawa,

peebahwā

eekſchſemes un aħrſemes wiħnus,

kā ari konjaku „Royal“,

ſtipru wiħnogu wiħnu 50 k.

ſekofchāš ſilialēs:

Guworowa u. Dširnawu eelu ſtuħri,

Delgawas ſchofeĶā Nr. 12,

Aħgenſkalnā, Meſchja eelā Nr. 4a,

Peſchāi tunga namā,

Weħweru eelā Nr. 7, Weħ-Rigas ſtuħri.